EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 19. 11. 2024
COM(2024) 538 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o fungovaní európskeho trhu s uhlíkom v roku 2023

{SWD(2024) 264 final}

Obsah

1. Úvod ... 2
2. Aktuálny stav systému EU ETS ... 3
2.1. Rozsah a pôsobnosť ... 3
2.2. ETS2 – nový systém obchodovania s emisiami pre budovy, cestnú dopravu a ďalšie odvetvia ... 4
2.3. Sociálno-klimatický fond ... 4
3. Strop emisií ... 5
4. Obchodovanie s kvótami formou aukcie ... 8
5. Bezodplatné prideľovanie kvót ... 10
5.1. Mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach ... 13
5.2. Riziko úniku uhlíka v prípade tovarov vyrábaných v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM v EÚ na vývoz ... 13
6. Trh EÚ s uhlíkom ... 16
6.1. Dosiahnutie rovnováhy medzi ponukou a dopytom ... 16
6.2. Dobrovoľné zrušenie ... 17
6.3. Dohľad nad trhom ... 18
7. Vývoj v oblasti emisií ... 20
8. Príjmy zo systému EU ETS ... 24
8.1. Pomoc na nepriame náklady ... 28
8.2. Inovačný fond systému obchodovania s emisiami ... 30
8.3. Modernizačný fond systému obchodovania s emisiami ... 33
8.4. Dekarbonizačný fond systému obchodovania s emisiami pre Grécko ... 34
9. Letecká doprava ... 35
10. Námorná doprava ... 38
11. Vykonávací rámec systému EU ETS ... 40
11.1. Monitorovanie a nahlasovanie emisií ... 40
11.2. Overovanie a akreditácia ... 42
11.3. Usmerňovacie dokumenty ... 44
11.4. Vnútroštátne príslušné orgány ... 44
11.5. Dodržiavanie súladu so systémom EU ETS ... 45
12. Systém EU ETS v kontexte riadenia EÚ v oblasti klímy a energetiky ... 47
13. Prepojenie systému EU ETS a švajčiarskeho systému ETS ... 47
14. Zhrnutie ... 52

1. Úvod

Systém Európskej únie na obchodovanie s emisiami (EU ETS) je základným kameňom jej politiky v oblasti klímy, ktorej cieľom je nákladovo efektívne znižovať emisie. Stanovuje sa ním strop a cena emisií z odvetví energetiky, priemyslu, námornej dopravy a leteckej dopravy v Európe, ktoré predstavujú približne 40 % celkových emisií EÚ.

Stropom sa zabezpečuje, že emisie sa časom znížia, a cena uhlíka, ktorú určuje trh, motivuje spoločnosti, aby znižovali emisie tam, kde je to najmenej nákladné. Cena uhlíka určuje aj príjmy, ktoré systém EU ETS vytvára na investície do opatrení v oblasti klímy a do transformácie energetiky.

Od svojho spustenia v roku 2005 pomohol systém EU ETS znížiť emisie z výroby elektrickej energie a tepla a priemyselnej výroby o 47 %[1], pričom priniesol viac ako 200 miliárd EUR v podobe príjmov z aukcií.

V roku 2023 emisie z týchto odvetví zaznamenali doteraz najvyšší ročný pokles, a to o 16,5 % v porovnaní s rokom 2022, čo bolo spôsobené najmä zrýchleným zavádzaním obnoviteľných zdrojov energie v odvetví energetiky, ktorému pomohol trvalý silný signál o cene uhlíka.

Celkové príjmy vo výške takmer 44 miliárd EUR, ktoré vytvoril systém EU ETS v roku 2023, smerovali predovšetkým do rozpočtov členských štátov, ale aj do Inovačného fondu a Modernizačného fondu, ako aj do rozpočtu Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti pre plán REPowerEU[2].

Treba však vyvinúť ďalšie úsilie na zníženie emisií, ako aj na transformáciu hospodárstva EÚ v súlade s cieľmi v európskeho právneho predpisu v oblasti klímy[3] a cieľmi Európskej zelenej dohody. EÚ sa na ceste ku klimatickej neutralite do roku 2050 zaviazala znížiť emisie do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. V roku 2023 bol systém EU ETS na tento účel revidovaný v rámci balíka reforiem Fit for 55. Revidovaná verzia je v súčasnosti plne účinná a Komisia a členské štáty pracujú na jej vykonávaní.

V tejto správe sa posudzuje fungovanie systému EU ETS v roku 2023 a v prvej polovici roka 2024 vrátane vykonávania revízie z roku 2023. Rekapituluje sa v nej legislatívna činnosť Komisie, poskytuje sa aktualizovaný prehľad kľúčových prvkov rámca systému a zhŕňa sa ročný vývoj, ako sú trendy emisií a príjmov z aukcií.

---

[1] Emisie v rámci systému ETS zo zariadení v roku 2023 v odvetviach energetiky a priemyslu, bez Spojeného kráľovstva, len s odvetvím energetiky v Severnom Írsku, v porovnaní s upravenou hodnotou emisií v rámci systému ETS za rok 2005 a pri zohľadnení rovnakého rozsahu pôsobnosti. Na základe prehliadača údajov ETS Európskej environmentálnej agentúry, údaje extrahované 20. augusta 2024.

[2] Ďalšie informácie nájdete na webovom sídle Komisie Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti a REPowerEU – Cenovo dostupná, bezpečná a udržateľná energia pre Európu.

[3] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021).

Správa sa prijíma v súlade s článkom 10 ods. 5 a článkom 21 ods. 2 smernice o ETS (smernica 2003/87/ES)[4]. Vychádza najmä z údajov z registra Únie, protokolu transakcií EÚ (EUTL) a hlásení členských štátov.

K správe je priložený pracovný dokument útvarov Komisie (Technické informácie).

2. Aktuálny stav systému EU ETS

2.1. Rozsah a pôsobnosť

Systém EU ETS sa uplatňuje vo všetkých 27 členských štátoch EÚ, na Islande, v Lichtenštajnsku a Nórsku, ako aj v elektrárňach v Severnom Írsku[5]. Od januára 2020 je systém EU ETS prepojený aj so švajčiarskym systémom na obchodovanie s emisiami (švajčiarsky systém ETS).

Do roku 2023 sa rozsah pôsobnosti systému EU ETS vzťahoval na emisie z elektrární, teplární a výrobných zariadení v Európe a od prevádzkovateľov lietadiel, ktorí lietajú medzi letiskami v Európskom hospodárskom priestore (EHP) a z EHP do Švajčiarska a do Spojeného kráľovstva.

Od 1. januára 2024 bol do systému EU ETS zahrnutý aj spravodlivý podiel EÚ na emisiách CO_2 (oxidu uhličitého) z námornej dopravy (pozri kapitolu 10). Rozšírenie EU ETS na námornú dopravu sa vzťahuje na všetky emisie, ktoré vznikajú medzi dvoma prístavmi EHP a keď sa lode nachádzajú v prístavoch EHP, a len na polovicu emisií z plavieb, ktoré sa začínajú alebo končia mimo EHP.

Od 1. januára 2024 musia zariadenia na spaľovanie komunálneho odpadu monitorovať a nahlasovať svoje emisie v rámci systému EU ETS. Nie sú však povinné odovzdať kvóty na svoje emisie. V roku 2026 Komisia posúdi možnosť rozšírenia rozsahu pôsobnosti systému EU ETS na emisie zo spaľovania komunálneho odpadu, ako aj na emisie z iných procesov nakladania s odpadom, napríklad zo skládkovania. Medzitým sa na emisie zo spracovania odpadu vzťahujú vnútroštátne ciele znižovania podľa nariadenia o spoločnom úsilí (nariadenie 2018/842)[6].

Informácie o zariadeniach a prevádzkovateľoch lietadiel v systéme EU ETS (v stave v roku 2023) nájdete v oddiele I sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie.

---

4 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003, o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003).

5 Podľa protokolu o Írsku/Severnom Írsku k dohode o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ.

6 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/842 z 30. mája 2018 o záväznom ročnom znižovaní emisií skleníkových plynov členskými štátmi v rokoch 2021 až 2030, ktorým sa prispieva k opatreniam v oblasti klímy zameraným na splnenie záväzkov podľa Parížskej dohody, a o zmene nariadenia (EÚ) č. 525/2013 (Ú. v. EÚ L 156, 19.6.2018).

2.2. ETS2 – nový systém obchodovania s emisiami pre budovy, cestnú dopravu a ďalšie odvetvia

V rámci revízie smernice o ETS v roku 2023 bol vytvorený nový a samostatný systém obchodovania s emisiami zo spaľovania palív v budovách, cestnej doprave a ďalších odvetviach (systém ETS2). Hoci pôjde o systém stropov a obchodovania, podobne ako v prípade existujúceho systému EU ETS, systém ETS2 sa bude vzťahovať na emisie v predvýrobnej fáze. To znamená, že dodávatelia palív budú musieť monitorovať a nahlasovať množstvá palív, ktoré uvoľňujú na spotrebu v odvetviach, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti systému ETS2, a nakupovať a odovzdávať kvóty na príslušné emisie. Subjekty, na ktoré sa vzťahuje systém ETS2, musia mať od 1. januára 2025 povolenie na emisie skleníkových plynov (GHG), ako aj schválený plán monitorovania na monitorovanie a nahlasovanie svojich ročných emisií. Povinnosť odovzdať kvóty sa začne uplatňovať v roku 2027 (alebo v roku 2028 v prípade mimoriadne vysokých cien plynu alebo ropy v roku 2026).

Požiadavky na monitorovanie a nahlasovanie regulovaných subjektov v rámci systému ETS2 boli podrobne stanovené v revidovanom nariadení o monitorovaní a nahlasovaní (vykonávacie nariadenie 2018/2066)[7], ktoré bolo prijaté 17. októbra 2023. Komisia k revidovanému nariadeniu[8] uverejnila aj usmerňovací dokument.

2.3. Sociálno-klimatický fond

Sociálno-klimatický fond (SCF) bol vytvorený spolu so systémom ETS2[9] s cieľom poskytnúť členským štátom finančné prostriedky na podporu najzraniteľnejších skupín v rámci zelenej transformácie, ako sú domácnosti v energetickej alebo dopravnej chudobe[10]. Vďaka fondu bude v rokoch 2026 – 2032 k dispozícii 65 miliárd EUR, ktoré sa budú spočiatku financovať z externe pripísaných príjmov z aukcií kvót zo systému ETS2, ako aj z aukcií 50 miliónov kvót z existujúceho systému EU ETS. Tento rozpočet sa rozdelí medzi členské štáty podľa prideľovacieho kľúča. Členské štáty budú vynakladať svoje zdroje zo Sociálno-klimatického fondu v súlade so svojimi národnými sociálno-klimatickými plánmi. Vrátane povinného príspevku členských štátov do ich plánov vo výške 25 % by sa malo v Sociálno-klimatickom fonde mobilizovať najmenej 86,7 miliardy EUR.

Všetky členské štáty by mali Komisii predložiť svoje plány do 30. júna 2025. Plány by mali obsahovať analýzu pravdepodobných účinkov systému ETS2 na zraniteľné skupiny. Na zmiernenie týchto účinkov by sa mali stanoviť štrukturálne opatrenia a investície do energetickej efektívnosti a obnovy budov, do čistého vykurovania a chladenia a integrácie obnoviteľných zdrojov energie, ako aj do riešení mobility s nulovými a nízkymi emisiami

---

7 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2023/2122 zo 17. októbra 2023, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie (EÚ) 2018/2066, pokiaľ ide o aktualizáciu monitorovania a nahlasovania emisií skleníkových plynov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L, 2023/2122, 18.10.2023). Pozri konsolidované znenie.

8 Ďalšie informácie nájdete na webovom sídle Komisie ETS2: budovy, cestná doprava a ďalšie odvetvia.

9 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/955 z 10. mája 2023, ktorým sa zriaďuje Sociálno-klimatický fond a mení nariadenie (EÚ) 2021/1060 (Ú. v. EÚ L 130, 16.5.2023).

10 Ďalšie informácie nájdete na webovom sídle Komisie Sociálno-klimatický fond.

vrátane verejnej dopravy. Členské štáty budú mať takisto možnosť použiť časť svojho rozpočtu na dočasnú priamu podporu príjmu.

Komisia a členské štáty prijímajú vhodné opatrenia na vykonávanie Sociálno-klimatického fondu. S cieľom zefektívniť spoluprácu zriadila Komisia v rámci expertnej skupiny pre politiku v oblasti zmeny klímy skupinu pre Sociálno-klimatický fond (CCEG-SCF). Prostredníctvom skupiny CCEG-SCF Komisia začala výmenu osvedčených postupov týkajúcich sa nákladovo efektívnych opatrení a investícií, ktoré by mohli byť financované z fondu, a verejných konzultácií o plánoch. Komisia takisto priamo podporuje desať členských štátov pri príprave ich plánov prostredníctvom Nástroja technickej podpory[11].

Komisia zároveň pracuje na usmernení, ako uplatňovať zásadu „výrazne nenarušiť“ na opatrenia a investície financované zo Sociálno-klimatického fondu. V súlade so zásadou „výrazne nenarušiť“ sa zo Sociálno-klimatického fondu môžu podporovať len opatrenia a investície, ktoré výrazne nenarúšajú žiadny z environmentálnych cieľov v zmysle článku 17 nariadenia o taxonómii (nariadenie 2020/852)[12]. Týmito cieľmi sú zmiernenie zmeny klímy a adaptácia na ňu, udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov, obehové hospodárstvo, prevencia a kontrola znečisťovania a ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov.

Návrh usmernenia k zásade „výrazne nenarušiť“ bol predložený na dvojmesačnú verejnú konzultáciu, ktorá trvala od júna 2024 do augusta 2024[13]. Nová Komisia ho prijme a uverejní spolu so všeobecným usmerňovacím dokumentom k Sociálno-klimatickému fondu a sociálno-klimatickým plánom (ďalej len „usmernenie k Sociálno-klimatickému fondu“). Komisia medzitým prijíma kroky v nadväznosti otázky členských štátov týkajúce sa Sociálno-klimatického fondu.

3. Strop emisií

Stropom v rámci systému EU ETS sa stanovuje maximálny absolútny objem emisií, ktoré môžu regulované subjekty emitovať počas fázy obchodovania. Zodpovedá počtu kvót vydaných na dané obdobie, pričom jedna kvóta zodpovedá jednej tone emisií ekvivalentu CO_2 (ekvivalentu oxidu uhličitého). Strop sa každoročne znižuje, aby sa zabezpečilo, že EÚ dosiahne svoj celkový cieľ zníženia emisií. Zároveň to dáva spoločnostiam v systéme EU ETS istotu, že sa očakáva nedostatočná ponuka kvót.

Na emisie z výroby elektriny a tepla, priemyselnej výroby, námornej dopravy a leteckej dopravy v rámci systému EU ETS sa vzťahujú samostatné výpočty emisných stropov. V roku 2023 bolo vydaných 1 485 575 977 kvót na výrobu elektriny a tepla a priemyselnú výrobu,

---

11 Medzi týchto desať členských štátov patrí Belgicko, Česko, Dánsko, Grécko, Fínsko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Slovensko.

12 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/852 z 18. júna 2020 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/2088 (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020).

13 Ďalšie informácie nájdete na webovom sídle Komisie Konzultácia o uplatňovaní zásady „výrazne nenarušiť“ v rámci Sociálno-klimatického fondu. Konzultácia bola uzavretá 23. augusta 2024.

zatiaľ čo 26 341 779 kvót bolo vydaných pre leteckú dopravu. Námorná doprava je zahrnutá do výpočtov stropu od roku 2024.

V rokoch 2021 – 2023 sa strop pre leteckú dopravu znižoval tempom 2,2 % ročne. Pri výpočte stropu pre zariadenia na výrobu elektriny a tepla a pre priemyselnú výrobu to predstavovalo 43 003 515 kvót ročne. V tabuľke 1 sa uvádzajú celkové množstvá kvót vydaných pre rôzne odvetvia v rámci stropu systému EU ETS.

Tabuľka 1: strop systému EU ETS (2021 – 2024). Na i) emisie z výroby elektriny a tepla, priemyselnej výroby a od roku 2024 z námornej dopravy a na ii) emisie z leteckej dopravy v rámci systému EU ETS sa vzťahujú samostatné výpočty stropov.

Rok	**Celkové množstvo kvót na výrobu elektriny a tepla, priemyselnú výrobu a pre námornú dopravu**	**Celkové množstvo kvót pre leteckú dopravu**
2021	1 571 583 007	28 306 545
2022	1 528 579 492	27 268 379
2023	1 485 575 977	26 341 779
2024	1 386 051 745	27 563 529[14]

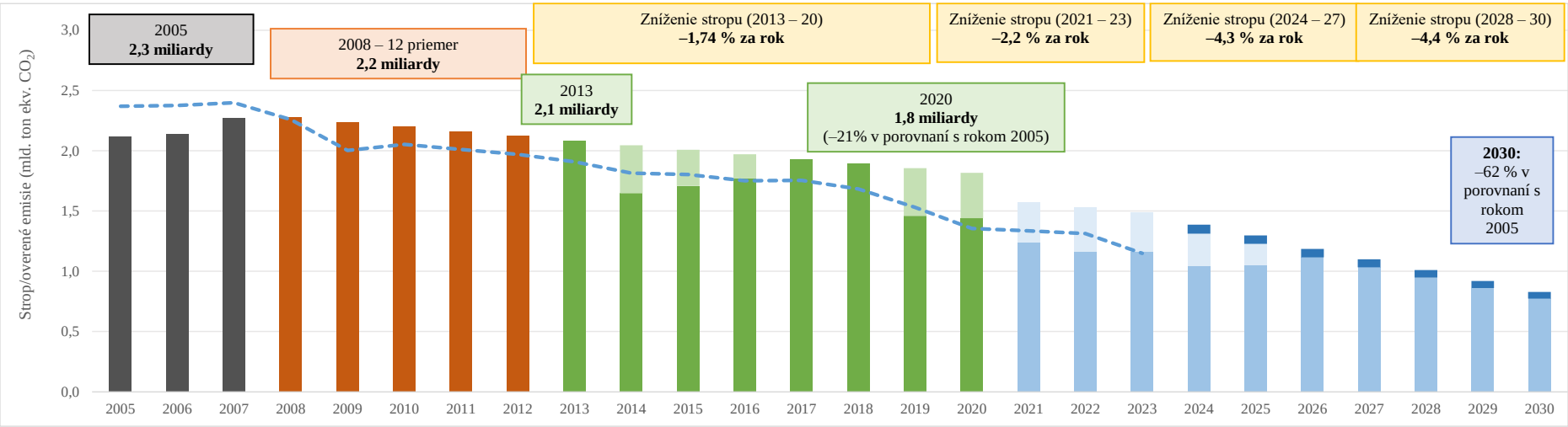
V revízii smernice o ETS v roku 2023 bol stanovený celkový strop s cieľom do roku 2030 znížiť emisie o 62 % v porovnaní s rokom 2005. Prvé úpravy stropov na tento účel nadobudli účinnosť v roku 2024 a sú zohľadnené v rozhodnutí (rozhodnutie Komisie 2023/1575)[15] prijatom 27. júla 2023.

Strop na rok 2024 bol znížený o 90 miliónov kvót a miera zníženia sa zvýšila na 4,3 % ročne na obdobie 2024 – 2027, čo zodpovedá 87 924 231 kvótam ročne. V týchto úpravách sa už zohľadňuje, že od roku 2024 boli do systému EU ETS zahrnuté emisie z námornej dopravy. Strop na rok 2024 bol vypočítaný na 1 386 051 745 emisných kvót.

Na obrázku 1 sú znázornené zmeny stropu počas všetkých fáz systému EU ETS vrátane plánovaných úprav.

[14] Od 1. januára 2024 sa rozsah pôsobnosti systému EU ETS pre leteckú dopravu rozšíri aj na emisie z väčšiny letov medzi EHP a deviatimi najvzdialenejšími regiónmi EÚ, ako aj na odlety z najvzdialenejších regiónov do Švajčiarska a Spojeného kráľovstva (pozri kapitolu 9). Celkové množstvo kvót pre leteckú dopravu odráža rozšírený rozsah pôsobnosti systému EU ETS pre leteckú dopravu.

[15] Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2023/1575 z 27. júla 2023 o množstve kvót pre celú Úniu, ktoré sa majú vydať v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami na rok 2024 (Ú. v. EÚ L 192, 31.7.2023).



Obrázok 1. Strop emisií v systéme EU ETS v porovnaní s overenými emisiami. Na tomto obrázku sa zohľadňuje revízia smernice o ETS v roku 2023, t. j. zmena stropu v rokoch 2024 a 2026, zahrnutie odvetvia námornej dopravy do systému EU ETS od roku 2024 a lineárny redukčný faktor 4,3 % v rokoch 2024 – 2027 a 4,4 % od roku 2028. Letecká doprava nie je zahrnutá. Vzhľadom na zmeny rozsahu pôsobnosti nie sú údaje z rokov 2005 – 2007 priamo porovnateľné s najnovšími údajmi. Od roku 2021 nie sú už v systéme EU ETS zahrnuté zariadenia zo Spojeného kráľovstva, zahrnutí sú len výrobcovia elektrickej energie v Severnom Írsku. Vysvetlivky: stĺpce (strop), časti stĺpcov vo svetlom odtieni v rokoch 2014 – 2016 (kvóty odložené z aukcií), časti stĺpcov vo svetlom odtieni od roku 2019 (kvóty umiestnené do trhovej stabilizačnej rezervy), časti stĺpcov v tmavom odtieni od roku 2024 (rozšírenie pôsobnosti na námornú dopravu) prerušovaná čiara (overené emisie).

4. Obchodovanie s kvótami formou aukcie

Obchodovanie formou aukcie je hlavnou metódou rozdeľovania kvót v rámci systému EU ETS a predstavuje 57 % stropu[16]. V nariadení o obchodovaní formou aukcie (nariadenie č. 1031/2010)[17] sa stanovujú pravidlá na zabezpečenie toho, aby sa aukcie uskutočňovali otvoreným, transparentným, harmonizovaným a nediskriminačným spôsobom. Upravuje sa v ňom harmonogram, správa a iné aspekty obchodovania s kvótami formou aukcie.

V roku 2023 sa aukcie naďalej uskutočňovali prostredníctvom Energy Exchange AG (EEX):

- ako spoločnej aukčnej platformy pre 25 členských štátov zúčastnených na spoločnom postupe verejného obstarávania,
- pre Poľsko, ktoré sa rozhodlo vystúpiť zo spoločného postupu verejného obstarávania, ale neurčilo svoju vlastnú aukčnú platformu,
- pre Island, Lichtenštajnsko a Nórsko po zmene Dohody o EHP v roku 2019, ktorá im umožnila účasť na dohode o spoločnom obstarávaní pre spoločnú aukčnú platformu,
- pre Spojené kráľovstvo na účely obchodovania s kvótami formou aukcie pre zariadenia na výrobu elektrickej energie v Severnom Írsku.

Na EEX sa obchoduje s kvótami formou aukcie aj pre Nemecko ako na jeho nezávislej aukčnej platforme.

V tabuľke 2 sa uvádza prehľad ročných objemov emisných kvót obchodovaných formou aukcie na EEX od roku 2021.

16 V praxi sa presný podiel rôzni, keďže objem kvót obchodovaných formou aukcie sa znížil, aby sa prispelo do trhovej stabilizačnej rezervy, zatiaľ čo objem kvót určených na bezodplatné prideľovanie sa nezmenil.

17 Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1031/2010 z 12. novembra 2010 o harmonograme, správe a iných aspektoch obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov formou aukcie podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve (Ú. v. EÚ L 302, 18.11.2010).

Tabuľka 2: Celkové objemy emisných kvót obchodovaných formou aukcie (od 1. januára 2021 do 30. júna 2024)

Rok	Všeobecné kvóty	Kvóty pre leteckú dopravu
2021	582 952 500	3 785 500
2022	482 389 000	3 698 000
2023	517 587 000	5 720 500
2024 (do 30. júna)	281 107 000	2 718 000

Celkovo sa v roku 2023 uskutočnilo 223 aukcií a v prvej polovici roka 2024 to bolo 106 aukcií. Žiadna aukcia nebola zrušená.

Od júla 2023 zahŕňajú aukčné objemy aj kvóty pridelené do Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti podľa nariadenia REPowerEU (nariadenie 2023/435)[18]. Kvóty obchodované formou aukcie podľa nariadenia REPowerEU prinesú do 31. augusta 2026 do nástroja 20 miliárd EUR[19]. Členské štáty využijú tieto dodatočné zdroje Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti na uskutočnenie ďalších reforiem a investícií s cieľom pokročiť v prechode na čistú energiu a zvýšiť energetickú bezpečnosť. V roku 2023 a v prvej polovici roku 2024 sa pre Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti – REPowerEU získalo viac ako 5,5 miliardy EUR (s 35 325 000 kvótami obchodovanými formou aukcie v roku 2023 a 42 124 500 kvótami obchodovanými formou aukcie v prvej polovici roku 2024).

Na obrázku 2 je znázornený prehľad aukčných zúčtovacích cien na trhu EÚ s uhlíkom v roku 2023 a v prvej polovici roka 2024. Najvyššia aukčná cena v roku 2023 na úrovni 96,33 EUR bola dosiahnutá 28. februára. Najnižšia cena 66,49 EUR bola zaznamenaná na poslednej aukcii v tomto roku 18. decembra, čo svedčí o všeobecnom klesajúcom trende v druhej polovici roka. Priemerná cena v roku 2023 predstavovala 83,60 EUR, pričom ide o zvýšenie z ceny 80,18 EUR v roku 2022. V prvom polroku 2024 sa cena pohybovala od 49,50 EUR (23. februára) do 75,35 EUR (3. júna).

Aukčná platforma pravidelne uverejňuje podrobné výsledky každej aukcie na svojom webovom sídle[20]. Ďalšie informácie o výsledkoch aukcií vrátane účasti, pomeru záruk a cien sa nachádzajú v správach krajín zapojených do systému EU ETS o aukciách[21].

[18] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/435 z 27. februára 2023 (Ú. v. EÚ L 63, 28.2.2023).

[19] Aktualizácia regulačného rámca, uverejnený revidovaný kalendár aukcií na rok 2023, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 23. 7. 2023.

[20] EEX, Aukcie EU ETS.

[21] Správy o aukciách, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 30. 6. 2024.

Obrázok 2. Zúčtovacie ceny v aukciách všeobecných kvót (od 1. januára 2023 do 30. júna 2024) [EUR/tona CO_2]



5. Bezodplatné prideľovanie kvót

Hoci je obchodovanie formou aukcie hlavnou metódou prideľovania kvót v systéme EU ETS, významný objem kvót sa zariadeniam prideľuje bezodplatne na účely riešenie rizika úniku uhlíka[22]. Bezodplatné prideľovanie je však prechodné opatrenie určené predovšetkým pre priemyselné odvetvia.

Odvetvia s vyšším rizikom úniku uhlíka, ktoré sú oprávnené na bezodplatné prideľovanie emisných kvót, sa uvádzajú v osobitnom zozname odvetví vystavených riziku úniku uhlíka. V zozname na roky 2021 – 2030 je uvedených 63 odvetví a pododvetví predstavujúcich približne 94 % priemyselných emisií v systéme EU ETS[23].

Bezplatné prideľovanie kvót pre konkrétne odvetvia je založené na referenčných úrovniach výkonnosti, v ktorých sa zohľadňuje priemerná intenzita emisií na jednotku produkcie 10 % najefektívnejších zariadení v každom odvetví. V prípade emisií nad rámec týchto referenčných úrovní sa musia kvóty kupovať

22 K úniku uhlíka by mohlo dôjsť, ak by sa činnosti regulované v rámci systému ETS presunuli do krajín mimo EÚ s menej ambicióznymi politikami v oblasti klímy, čo by viedlo k zvýšeniu celkových emisií skleníkových plynov.

23 Delegované rozhodnutie Komisie (EÚ) 2019/708 z 15. februára 2019, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokiaľ ide o určenie zoznamu odvetví a pododvetví, ktoré sa v období rokov 2021 až 2030 považujú za odvetvia a pododvetvia s rizikom úniku uhlíka (Ú. v. EÚ L 120, 8.5.2019).

na trhu. Referenčné úrovne sa takisto postupne čoraz viac znižujú s cieľom posilniť stimuly na dekarbonizáciu a podporovať inováciu.

Komisia v roku 2021 aktualizovala referenčné úrovne pre prvé obdobie prideľovania kvót, 2021 – 2025[24]. Referenčné úrovne budú aktualizované aj pre druhé obdobie prideľovania kvót (2026 – 2030). Podľa revidovanej smernice o ETS sa potom ročné miery zníženia zvýšia s cieľom stimulovať ďalšiu transformáciu priemyslu. Minimálna miera sa zvýši z 0,2 % na 0,3 % ročne a maximálna miera z 1,6 % na 2,5 % ročne. Uplatniteľná ročná miera zníženia sa určí osobitne pre každú referenčnú úroveň.

Od roku 2021 sa objem bezodplatne prideľovaných emisných kvót upravuje na základe zmien v priemyselnej výrobe[25]. Prahová hodnota pre úpravy je stanovená na úrovni 15 % zvýšenia alebo zníženia výroby. Od prevádzkovateľov sa vyžaduje, aby príslušným vnútroštátnym orgánom predkladali ročné správy o údajoch o výrobe, na základe ktorých sa môžu upraviť objemy vydaných bezplatných kvót. Táto dodatočná striktnosť viedla k zvýšeniu počtu ročných úprav bezodplatne prideľovaných emisných kvót. Priemerný počet žiadostí predložených ročne v rokoch 2021 – 2023 predstavoval viac ako 3 800, čo je približne trikrát viac ako ročný priemer do roku 2020.

Pôvodný celkový objem bezodplatne prideľovaných emisných kvót na roky 2021 – 2025 bol vypočítaný na 2 791 miliónov kvót pre 7 430 zariadení. Za predpokladu ceny uhlíka 75 EUR za tonu CO_2 by hodnota týchto pridelených kvót predstavovala počas tohto obdobia približne 42 miliárd EUR ročne. Do polovice roka 2024 Komisia prijala 12 rozhodnutí o úprave objemu bezplatne prideľovaných kvót v dôsledku zmien v objeme priemyselnej výroby, čo viedlo k zníženiu ich počtu o 116,8 milióna[26]. Komisia však zároveň prijala päť rozhodnutí opravujúcich pôvodnú úroveň bezodplatne prideľovaných emisných kvót a pridala 4,6 milióna emisných kvót[27]. Oprava bola potrebná z dôvodu nájdených chýb v údajoch, ktoré predložili zariadenia. Celkovo sa doteraz množstvo bezodplatne pridelených kvót na roky 2021 – 2025 v porovnaní s pôvodným celkovým objemom bezodplatne pridelených emisných kvót znížilo o 112,2 milióna kvót.

Úpravy úrovne bezodplatne prideľovaných emisných kvót sa vykonávajú z rezervy pre nových účastníkov (NER). Tieto úpravy zahŕňajú aj zmeny v prideľovaných emisných kvótach z dôvodu otvorenia alebo zatvorenia zariadení. Pôvodný objem v rezerve pre nových účastníkov začiatkom roka 2021 predstavoval 331,3 milióna emisných kvót. V tomto objeme

---

24 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2021/447 z 12. marca 2021, ktorým sa určujú revidované referenčné úrovne na účely bezodplatného prideľovania emisných kvót na obdobie rokov 2021 až 2025 podľa článku 10a ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 87, 15.3.2021).

25 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1842 z 31. októbra 2019, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokiaľ ide o ďalšie ustanovenia týkajúce sa úprav súvisiacich s bezodplatným prideľovaním emisných kvót v dôsledku zmien na úrovni činnosti (Ú. v. EÚ L 282, 4.11.2019).

26 Dozorný úrad Európskej zóny voľného obchodu takisto prijal rozhodnutia pre Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

27 Dozorný úrad Európskej zóny voľného obchodu takisto prijal rozhodnutia pre Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

boli zahrnuté aj nepridelené emisné kvóty a 200 miliónov emisných kvót z trhovej stabilizačnej rezervy.

Tabuľka 3 V tabuľke 3 sú zhrnuté ročné úrovne bezodplatne prideľovaných emisných kvót v prvom období prideľovania emisných kvót (počiatočná aj upravená úroveň).

Tabuľka 3: Bezplatné prideľovanie kvót v rámci systému EU ETS (2021 – 2025) [milióny kvót]. Údaje získané z registra EÚ 30. júna 2024.

Rok	2021	2022	2023	2024	2025	Spolu
Pôvodné bezodplatne pridelené emisné kvóty (EÚ27 + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko)	559,6	558,9	558,2	557,5	556,8	2 791,1
Skutočné bezodplatne pridelené emisné kvóty	545,9	542,5	537,3	527,0	526,2	2 678,9
Upravené a opravené bezodplatne pridelené emisné kvóty	–13,7	–16,4	–20,9	–30,5	–30,6	–112,2

Revíziou smernice o ETS sa zosúlaďujú pravidlá bezodplatného prideľovania emisných kvót s posilneným systémom EU ETS. Rozsah činností regulovaných systémom a referenčnými úrovňami sa rozšíril s cieľom podporiť zavádzanie nových technológií, ako je čistý vodík alebo oceľ vyrobená s použitím vodíka. Zároveň boli zavedené požiadavky na podmienenosť prístupu k bezodplatnému prideľovaniu kvót. Tie majú podobu energetických auditov a v prípade niektorých zariadení aj plánov klimatickej neutrality.

Na vykonanie revízie smernice o ETS z roku 2023 bola v januári 2024 prijatá revízia nariadenia o bezodplatnom prideľovaní kvót (delegované nariadenie 2019/331)[28]. Revíziou sa zavádzajú ďalšie zlepšenia na základe skúseností získaných počas prvých rokov

súčasného obdobia prideľovania. Medzi hlavné zmeny patrí zavedenie podmienky bezodplatného prideľovania kvót a postupné ukončenie bezodplatného prideľovania kvót pre niektoré výrobky, ktoré zodpovedá postupnému zavedeniu mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (CBAM). Okrem toho sa s cieľom ďalej motivovať k znižovaniu emisií a zabezpečiť rovnaké podmienky pre konvenčné a nové technológie upravili niektoré definície referenčných hodnôt výrobkov, najmä tie, ktoré sa týkajú výroby vodíka a ocele. Úpravy sa vykonali aj v iných aspektoch nariadenia o bezodplatnom prideľovaní kvót s cieľom stimulovať elektrifikáciu priemyselných procesov.

[28] Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2024/873 z 30. januára 2024, ktorým sa mení delegované nariadenie (EÚ) 2019/331, pokiaľ ide o prechodné pravidlá harmonizácie bezodplatného prideľovania emisných kvót platné v celej Únii, (Ú. v. EÚ L, 2024/873, 4.4.2024). Pozri konsolidované znenie.

5.1. Mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach

V rámci balíka Fit for 55 bolo prijaté nariadenie o mechanizme uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (CBAM) (nariadenie 2023/956)[29] s cieľom zmierniť riziko úniku uhlíka a zároveň posilniť opatrenia EÚ v oblasti klímy.

V niektorých priemyselných odvetviach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS (cement, hliník, hnojivá, vodík, železo a oceľ), sa mechanizmom CBAM od roku 2026 postupne nahradí bezodplatné prideľovanie kvót. Tieto odvetvia predstavujú približne 54 % celkového objemu bezodplatného prideľovania kvót v rokoch 2021 – 2025. Od roku 2026 budú musieť dovozcovia tovaru do EÚ v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM kupovať a odovzdávať certifikáty na viazané emisie. S cieľom podporiť priemysel v jeho úsilí o dekarbonizáciu sa smernicou o ETS smerujú výnosy z aukcií vyradených bezodplatných kvót do Inovačného fondu (pozri kapitolu 8.2), pričom osobitná pozornosť sa venuje projektom v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM.

Mechanizmus CBAM zabezpečí, aby sa za viazané emisie uhlíka vyprodukované pri výrobe určitého tovaru dovážaného do EÚ platila zodpovedajúca cena, vďaka čomu bude cena uhlíka pri dovoze zodpovedať cene uhlíka pri domácej výrobe (v rámci systému EU ETS). Tým sa zaistí, že ciele EÚ v oblasti klímy nebudú ohrozené. Mechanizmus CBAM sa bude vzťahovať na priame emisie v prípade všetkých zahrnutých odvetví a nepriame emisie (z elektrickej energie spotrebovanej počas výrobných procesov) v prípade cementu a hnojív. Nepriame emisie sa spočiatku nebudú brať do úvahy v prípade

odvetví oprávnených na pomoc na nepriame náklady na emisie oxidu uhličitého (t. j. hliník, vodík, železo a oceľ – pozri kapitolu 8.1).

Prechodné obdobie, počas ktorého dovozcovia nahlasujú emisie, ale zatiaľ nie sú povinní platiť, sa začalo v októbri 2023 a potrvá do konca roka 2025, kým sa nový režim postupne zavedie.

5.2. Riziko úniku uhlíka v prípade tovarov vyrábaných v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM v EÚ na vývoz

Tovar vyrobený v EÚ v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM na vývoz by mohol byť na trhoch tretích krajín konkurenčne znevýhodnený, ak by konkuroval tovaru, na ktorý sa nevzťahuje rovnocenné stanovenie cien uhlíka. Podľa článku 10a ods. 1a smernice o ETS sa od Komisie v rámci jej výročnej správy o fungovaní európskeho trhu s uhlíkom (táto správa) vyžaduje, aby posúdila riziko úniku uhlíka v prípade tovarov vyrábaných v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM v EÚ a vyvážaných do tretích krajín, ktoré neuplatňujú systém EU ETS alebo podobný mechanizmus stanovovania cien uhlíka.

[29] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/956 z 10. mája 2023, ktorým sa zriaďuje mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (Ú. v. EÚ L 130, 16.5.2023).

Komisia začala svoje posúdenie v 3. štvrťroku 2024[30] a táto správa obsahuje prvé zistenia. Výber metriky a metodiky sa bude v budúcich posúdeniach ďalej spresňovať, aby sa potenciálne riziko úniku uhlíka mohlo monitorovať spôsobom, ktorý sa bude dať časom aktualizovať[31]. Prvotné zistenia nemožno považovať za konečné, pretože mechanizmus CBAM je stále v prechodnej fáze. Komisia však bude naďalej posudzovať únik uhlíka pri vývoze počas postupného zavádzania mechanizmu CBAM (a postupného rušenia bezodplatného prideľovania kvót), ako sa to vyžaduje v smernici o ETS a nariadení o mechanizme CBAM.

Po ukončení analytickej práce budú zverejnené aktualizované výsledky založené na širšom spektre ukazovateľov, kvalitatívnych analýzach a spätnej väzbe od zainteresovaných strán. Ďalšie posúdenia sa budú týkať úlohy a zrýchleného zavádzania vodíka, ako aj vývoja v súvislosti s obchodnými tokmi a viazanými emisiami tovarov vyrábaných v odvetviach zahrnutých do mechanizmu CBAM na globálnom trhu. Komisia bude naďalej posudzovať problém rizika úniku uhlíka pri vývoze, keď mechanizmus CBAM vstúpi do svojej konečnej fázy, a podá o tom správu do januára 2028, ako sa vyžaduje v článku 30 ods. 6 nariadenia o mechanizme CBAM.

Počiatočné posúdenie sa zameralo na porovnanie intenzity emisií v EÚ (vyjadrenej v kg ekvivalentu CO_2 na EUR ich hodnoty produkcie)[32] a intenzity vývozu (hodnota vývozu vydelená súčtom hodnoty produkcie a hodnoty dovozu)[33]. Na obrázku 3 sa porovnávajú oba ukazovatele na 8-miestnej úrovni (KN)[34]. Čím vyššia je intenzita vývozu a emisná náročnosť tovaru zahrnutého do mechanizmu CBAM, tým citlivejší je vývoz tohto tovaru na zvýšenie cien uhlíka a tým zraniteľnejší môže byť voči riziku úniku uhlíka v prípade relevantných rozdielov v skutočných cenách uhlíka s tretími krajinami.

Veľkosť bublín na obrázku 3 predstavuje kombinovanú hodnotu po vynásobení intenzity vývozu intenzitou emisií pre každý tovar zahrnutý do mechanizmu CBAM. Táto kombinovaná hodnota ukazovateľa na osemmiestnej úrovni môže poskytnúť celkový ukazovateľ citlivosti vývozu na ceny uhlíka. Nie je však priamo porovnateľná s ukazovateľom úniku uhlíka (CLI) použitým na určenie zoznamu odvetví vystavených úniku uhlíka na roky 2021 – 2030, ktorý je

30 Referenčné číslo zmluvy CLIMA/A4/FWC/2023/0002/RICARDO.

31 Toto posúdenie nezmení výsledok posúdenia na určenie zoznamu odvetví vystavených riziku úniku uhlíka na roky 2021 – 2030 na úrovni štvormiestnych kódov NACE.

32 Hodnoty intenzity emisií boli prevzaté z publikácií Spoločného výskumného centra (2023) Greenhouse gas emission intensities of the steel, fertilisers, aluminium and cement industries in the EU and its main trading partners (Intenzita emisií skleníkových plynov v oceliarskom, hnojivárskom, hlinikárenskom a cementárenskom priemysle v EÚ a u jej hlavných obchodných partnerov) a Estimation of the global average GHG emission intensity of hydrogen production (Odhad celosvetovej priemernej intenzity emisií skleníkových plynov pri výrobe vodíka). Tieto hodnoty pre tovar zahrnutý do mechanizmu CBAM pre priame aj nepriame emisie sa potom vynásobili údajmi z roku 2019 od spoločnosti PRODCOM o objeme predanej produkcie a vydelili údajmi z roku 2019 od spoločnosti PRODCOM o hodnote predanej výroby. Hodnota intenzity skleníkových plynov pre vodík bola vypočítaná na základe údajov z roku 2021. Autor potvrdil, že sa neočakáva výrazná zmena tejto hodnoty, preto sa v posúdení predpokladalo, že
rovnaká hodnota by platila aj pre rok 2019.

33 Pokiaľ ide o údaje o výrobe, dovoze a vývoze z roku 2022, použili sa údaje od spoločnosti PRODCOM.

34 Pred prijatím definitívnejších záverov o stave rizika úniku uhlíka v prípade tovaru zahrnutého do mechanizmu CBAM, na ktorý sa vzťahuje táto smernica, budú potrebné ďalšie informácie, napríklad o spôsoboch obchodovania s tretími krajinami a o cenách CO_2 uplatňovaných v zahraničí.

viac agregovaný (štvormiestna úroveň) a nie je zameraný konkrétne na vývoz[35]. Prvé poznatky z predbežných výsledkov zahŕňajú:

- Žiadny výrobok nepatrí do kvadrantu, ktorý by bol náročný na emisie aj na vývoz. S výrobkami, ktoré sú veľmi náročné na emisie, sa málo obchoduje. A všetky výrobky s vysokou intenzitou vývozu majú relatívne nízku intenzitu emisií.

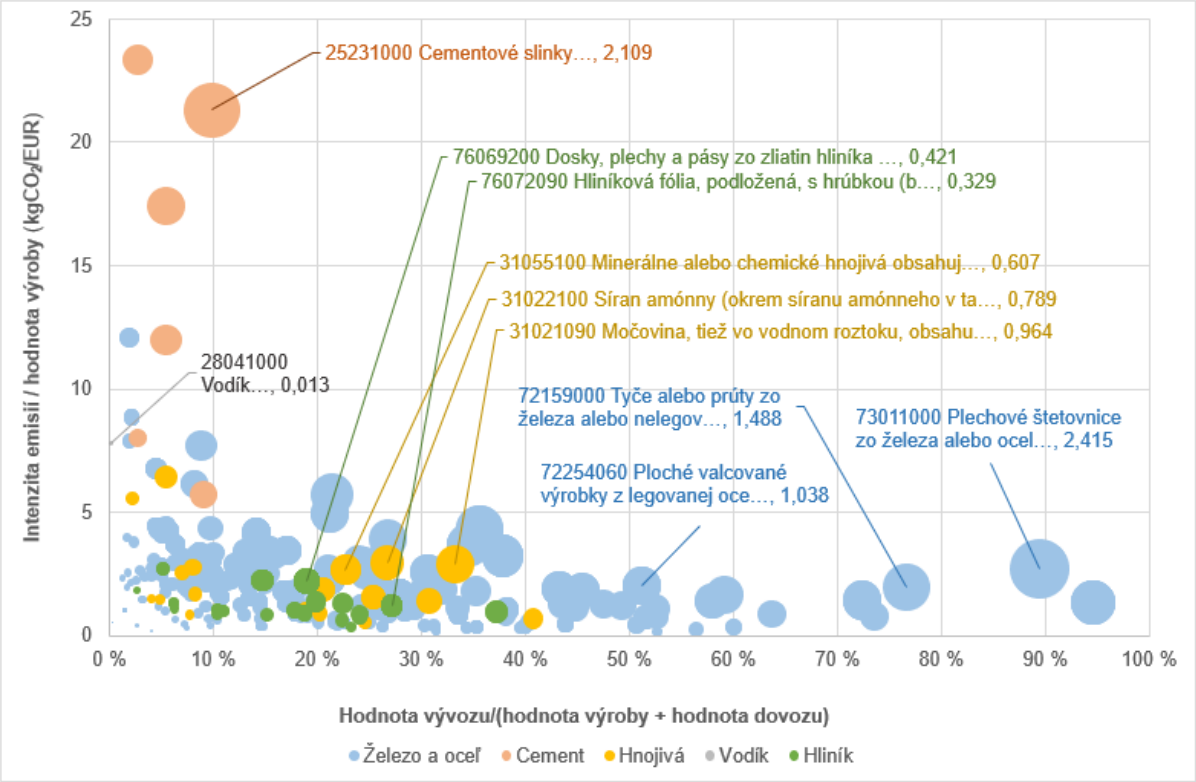
- Intenzita emisií vodíka (sivý kruh) je pomerne vysoká, ale intenzita vývozu vodíka je veľmi nízka, čo vedie k nízkej kombinovanej hodnote ukazovateľa 0,013. S rozšírením vodíka vyrábaného s využitím obnoviteľných zdrojov energie by sa však tieto trendy mohli obrátiť v závislosti od toho, ako sa bude vyvíjať trh s čistým vodíkom.

- S tovarom z odvetvia cementu (oranžové kruhy) sa obchoduje menej často. Cementový slinok – emisne náročný vstupný výrobok – sa však prepravuje ľahšie ako cement. To si vyžaduje ďalšie skúmanie, pretože v súčasnosti má vysokú kombinovanú hodnotu ukazovateľa 2,109.

- Mnohé hnojivá (žlté kruhy), hliník (zelené kruhy) a tovar z ocele (modré kruhy) majú nižšie hodnoty intenzity emisií ako vodíkový a cementový tovar, ale oveľa častejšie sa vyvážajú, čo vedie k pomerne vysokým kombinovaným hodnotám ukazovateľov.

Kombinované hodnoty ukazovateľov pre vybrané výrobky zahrnuté do mechanizmu CBAM z každého z priemyselných odvetví sú uvedené len na ilustračné účely. Nebola stanovená žiadna prahová hodnota, ktorá by obmedzovala rozsah tovarov zahrnutých do mechanizmu CBAM, ktoré sa majú kvantitatívne aj kvalitatívne posúdiť z hľadiska možného rizika úniku uhlíka.

[35] Kombinované hodnoty ukazovateľov na osemmiestnej úrovni sú nižšie ako hodnoty CLI vypočítané na štvormiestnej úrovni, keďže intenzita obchodu sa týka len vývozu a údaje o hrubej pridanej hodnote (HPH) sú nahradené hodnotou produkcie (ktorá je v porovnaní s nimi nižšia), a preto sa prahová hodnota 0,2, ktorá bola použitá v zozname odvetví vystavených úniku uhlíka na roky 2021 – 2030 na určenie odvetví alebo pododvetví s rizikom úniku uhlíka, nemôže priamo uplatniť na kombinované hodnoty ukazovateľov vypočítané pre tovary zahrnuté do mechanizmu CBAM na osemmiestnej úrovni.



Obrázok 3. Porovnanie hodnôt intenzity vývozu a intenzity emisií tovaru zahrnutého do mechanizmu CBAM

6. Trh EÚ s uhlíkom

6.1. Dosiahnutie rovnováhy medzi ponukou a dopytom

Trhová stabilizačná rezerva je dlhodobé riešenie štrukturálnej nerovnováhy medzi ponukou emisných kvót a dopytom po nich na trhu s uhlíkom v EÚ, ktoré je založené na pravidlách, na začiatku tretej fázy. V roku 2013 bol na trhu prebytok 2,1 miliardy kvót, ktorý sa vďaka trhovej stabilizačnej rezerve podarilo znížiť. Rezerva rovnako zlepšuje krátkodobú rovnováhu na trhu, čím ho robí odolnejším voči náhlym šokom v oblasti ponuky a dopytu, napríklad v dôsledku hospodárskeho poklesu spôsobeného pandémiou COVID-19 v roku 2020.

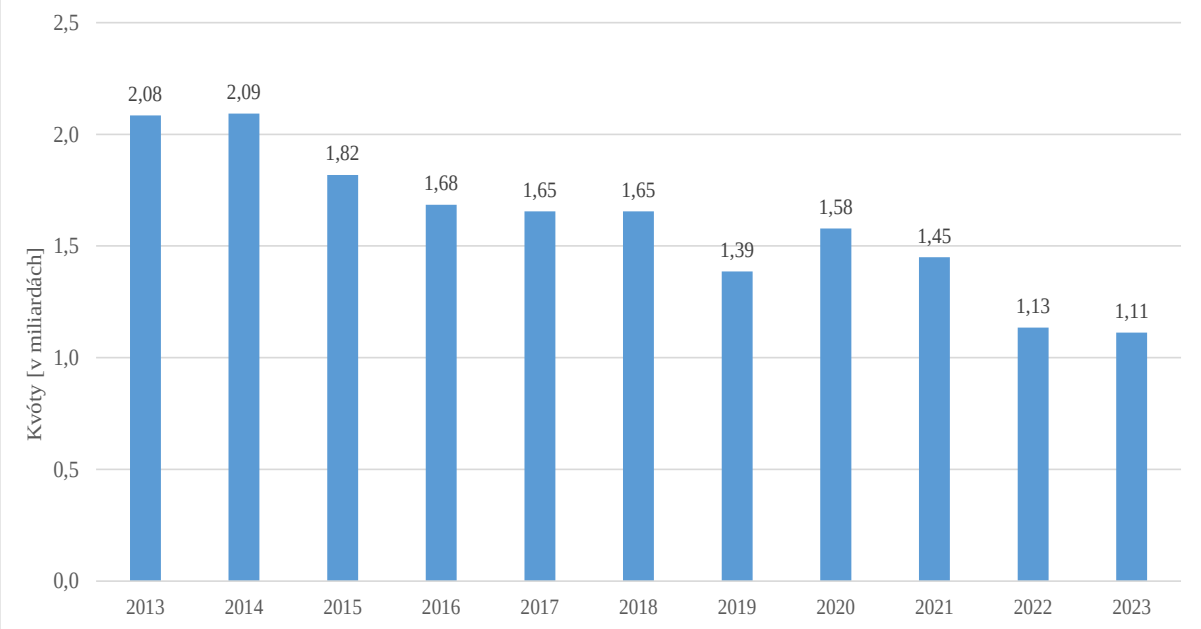
Trhovou stabilizačnou rezervou sa upravuje ponuka emisných kvót na trhu s uhlíkom v EÚ podľa vopred vymedzených prahových hodnôt celkového množstva emisných kvót v obehu (TNAC). Na základe úrovne TNAC sa emisné kvóty buď stiahnu z aukcií a umiestnia sa do rezervy, alebo sa uvoľnia z rezervy a predajú sa formou aukcie. Trhová stabilizačná rezerva tak podporuje rovnováhu a odolnosť voči šokom v oblasti ponuky a dopytu a umožňuje bezproblémové fungovanie trhu EÚ s uhlíkom. Rezerva začala fungovať v roku 2019 a emisné kvóty už odvtedy boli sťahované z obehu každý rok.

Úroveň TNAC každoročne uverejňuje Komisia. Vypočítava sa za predchádzajúci rok, pričom úpravy ponuky sa vykonávajú počas 12 mesiacov po jej uverejnení a podľa

konkrétneho kľúča. Komisia 1. júna 2024 uverejnila oznámenie o celkovom množstve kvót v obehu za rok 2023[36]. Odzrkadľujú sa v ňom významné zmeny zamerané na posilnenie rezervy v rámci balíka Fit for 55 – v revízii smernice o ETS aj rozhodnutia o trhovej stabilizačnej rezerve.

Celková výška TNAC v roku 2023 dosiahla 1,11 miliardy kvót – čo predstavuje pokles v porovnaní s rokom 2022, no stále presahuje prahovú hodnotu, pri ktorej sa rezerva aktivuje. V dôsledku toho sa od septembra 2024 do augusta 2025 z aukcií stiahne 267 miliónov emisných kvót (24 % TNAC). Od roku 2023 sa v rámci trhovej stabilizačnej rezervy ruší platnosť emisných kvót, ktoré sú v nej držané, presahujúcich určitú prahovú hodnotu. Od roku 2024 bola platná prahová hodnota stanovená na 400 miliónov emisných kvót. K 1. januáru 2024 sa v trhovej stabilizačnej rezerve zrušila platnosť 382 miliónov kvót, pričom v rezerve zostalo 400 miliónov. Od roku 2023 sa v trhovej stabilizačnej rezerve zrušila platnosť celkovo 2,9 miliardy kvót.

Na obrázku 4 je znázornený trend prebytku emisných kvót na trhu s uhlíkom v EÚ od roku 2013. Vnútroštátne príspevky do trhovej stabilizačnej rezervy sú uvedené v tabuľke B v oddiele II sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie.



Obrázok 4. Prebytok kvót v systéme EU ETS (2013 – 2023)

6.2. Dobrovoľné zrušenie

Článok 12 ods. 4 smernice o ETS sa týka zrušenia kvót členskými štátmi v prípade uzavretia výrobnej kapacity elektrickej energie na ich území z dôvodu dodatočných vnútroštátnych opatrení. V takom prípade musí príslušný členský štát informovať Komisiu o

[36] Oznámenie Komisie – Zverejnenie celkového počtu kvót v obehu v roku 2023 na účely trhovej stabilizačnej rezervy v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami zriadeného smernicou 2003/87/ES, (Ú. v. EÚ C, C/2024/3415, 3.6.2024).

plánovanom zrušení. Zrušenie sa vykoná znížením celkového množstva kvót, s ktorými má príslušný členský štát obchodovať formou aukcie, pričom toto množstvo je obmedzené na maximálne súčet overených emisií zo zariadení, ktoré sa zatvárajú, za obdobie piatich rokov pred zatvorením. Postup tohto zrušenia kvót je stanovený v článku 25 nariadenia o aukciách.

V decembri 2023 Nemecko oznámilo svoj zámer dobrovoľne zrušiť emisné kvóty súvisiace s uzavretím dvoch elektrární v roku 2022 v rámci politiky postupného ukončovania ťažby uhlia v krajine. Oznámený počet kvót, ktoré sa majú zrušiť, sa ešte musí určiť. Komisia uverejnila toto oznámenie na svojom webovom sídle[37].

K zrušeniam má dôjsť v rokoch 2025 až 2030. Presný počet kvót, ktoré sa majú zrušiť v súvislosti s oznámením, sa Komisii môže oznámiť každoročne. Termín prvého oznámenia je 31. mája 2025. Metodika výpočtu celkového počtu kvót, ktoré sa majú zrušiť, je súčasťou oznámenia a zohľadňujú sa v nej emisie nahrádzajúcej výroby elektriny na trhu s elektrinou, ako aj fungovanie trhovej stabilizačnej rezervy.

6.3. Dohľad nad trhom

Trh EÚ s uhlíkom podlieha prísnym pravidlám dohľadu nad trhom, ktoré sú zakotvené na finančných trhoch EÚ. Skladá sa z primárneho trhu, na ktorom sa emisné kvóty predávajú účastníkom trhu formou aukcie, a zo sekundárneho trhu, na ktorom sa obchoduje so zmluvami o spotových emisných kvótach a ich derivátoch medzi účastníkmi trhu. Podľa smernice MIFID II o trhoch s finančnými nástrojmi (smernica 2014/65/EÚ)[38] sa spotové emisné kvóty a deriváty klasifikujú ako finančné nástroje. Táto klasifikácia sa odráža aj v sekundárnych právnych predpisoch vrátane nariadenia o obchodovaní formou aukcie, prostredníctvom ktorého sa vykonáva dohľad nad primárnym trhom (predaj emisných kvót formou aukcie).

Dohľad nad trhom EÚ s uhlíkom je rozdelený medzi finančné orgány všetkých členských štátov[39], ktoré koordinuje európsky regulačný orgán, Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA). Orgán ESMA monitoruje správanie účastníkov trhu prostredníctvom rozsiahlych požiadaviek na podávanie správ a transparentnosť. Okrem toho sa nariadením o zneužívaní trhu (nariadenie č. 596/2014)[40] ukladá účastníkom trhu povinnosť ihneď oznamovať podozrivé pokyny a transakcie. Vnútroštátne orgány majú zasa právomoc reagovať nápravnými opatreniami alebo sankciami, ak zistia zneužívanie trhu.

V revízii smernice o ETS na rok 2023 bolo dohodnutých niekoľko zmien s cieľom ďalej zlepšiť transparentnosť trhu EÚ s uhlíkom. Orgán ESMA bol požiadaný, aby vykonával pravidelné posúdenie fungovania trhu. Orgán ESMA 31. augusta 2023 uverejnil správu o trendoch,

---

37 Oznámenie Nemecka o dobrovoľnom zrušení kvót za elektrárne zatvorené v roku 2022, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 2. 5. 2024

38 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/65/ES z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi (Ú. v. EÚ L 173, 12.6.2014). Pozri konsolidované znenie.

39 Pozri zoznam príslušných vnútroštátnych orgánov zodpovedných podľa nariadenia o zneužívaní trhu na webovom sídle orgánu ESMA.

40 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 596/2014 zo 16. apríla 2014 o zneužívaní trhu (Ú. v. EÚ L 173, 12.6.2014). Pozri konsolidované znenie.

rizikách a slabých miestach z roku 2023 a uviedol v nej, že trh s uhlíkom v EÚ zostal v roku 2023 stabilný a naďalej fungoval v súlade so základnými trhovými princípmi.

Orgán ESMA 7. októbra 2024 uverejnil aktualizovanú správu o monitorovaní trhu s uhlíkom v EÚ[41]. Správa obsahuje najnovšiu analýzu trhu s uhlíkom na základe údajov za rok 2023. Správa neodhaľuje žiadny významný problém vo fungovaní trhu. Poukazuje sa v nej na dekarbonizáciu energetického odvetvia a priemyselnú činnosť ako na dôležité základné trhové princípy pre vývoj trhu.

Orgán ESMA takisto načrtol relatívnu koncentráciu aukcií, ktorá je spôsobená tým, že prevádzkovatelia uprednostňujú získavanie kvót prostredníctvom finančných sprostredkovateľov. Orgán ESMA vysvetlil, že obchodovanie na sekundárnych trhoch sa uskutočňuje najmä vo forme derivátov v nadväznosti na ročný cyklus dodržiavania pravidiel systému EU ETS, pričom firmy z nefinančného sektora držia dlhé pozície (na účely dodržiavania pravidiel), zatiaľ čo banky a investičné spoločnosti držia krátke pozície. V správe sa zdôrazňuje, že väčšina odporúčaní zo správy orgánu ESMA z roku 2022, ktoré boli zamerané na posilnenie transparentnosti trhu s uhlíkom, bola vykonaná.

Orgán ESMA takisto zdôraznil význam dostupnosti identifikátorov právnych subjektov pre subjekty v registri Únie a vyzýva vnútroštátnych správcov na ďalšie úsilie s cieľom zabezpečiť včasné zavedenie požiadavky na registráciu identifikátora právneho subjektu. To je dôležité najmä v roku 2024, keď sa počet držiteľov účtov zvýši v dôsledku rozšírenia systému EU ETS. Orgán ESMA sa domnieva, že v tomto ohľade je opodstatnená ďalšia analýza a monitorovanie trhu s uhlíkom.

Hoci na otvorenie účtu v registri Únie nie je povinné mať identifikátor právneho subjektu, subjekty, ktoré takýto identifikátor majú, sú povinné nahlásiť túto informáciu do registra Únie pri otvorení účtu. Okrem toho sa v zmene nariadenia o registri z roku 2023 (nariadenie 2019/1122)[42] vyžaduje, aby vnútroštátni správcovia do konca roka 2024 preskúmali účty, ktoré neobsahujú informácie o identifikátore právneho subjektu alebo stave obchodného miesta alebo centrálnej protistrany uvedené v tabuľke III-I prílohy III k nariadeniu.

Dňa 28. marca 2024 nadobudla účinnosť revidovaná smernica MIFID II[43] a revidované nariadenie MIFIR – nariadenie o trhoch s finančnými nástrojmi (nariadenie 2024/791)[44], ktorými sa ďalej posilňujú pravidlá týkajúce sa finančných trhov, transparentnosti a dohľadu. Článkom 57 nariadenia MIFIR sa rozširuje kontrola riadenia pozícií na obchodné miesta, ktoré obchodujú s derivátmi, pri ktorých sú podkladovým nástrojom emisné kvóty. Článkom 58

41 Správa orgánu ESMA o trhoch s uhlíkom v EÚ – 2024 (ESMA50-43599798-10379, 7. 10. 2024).

42 Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1122 z 12. marca 2019, ktorým sa dopĺňa smernica 2003/87/ES Európskeho parlamentu a Rady, pokiaľ ide o fungovanie registra Únie (Ú. v. EÚ L 177, 2.7.2019). Pozri konsolidované znenie.

43 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/790 z 28. februára 2024, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ o trhoch s finančnými nástrojmi (Ú. v. EÚ L, 2024/790, 8.3.2024). Pozri konsolidované znenie.

44 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/791 z 28. februára 2024, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 600/2014 z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi (Ú. v. EÚ L, 2024/791, 8.3.2024). Pozri konsolidované znenie.

nariadenia MIFIR sa mení rozsah podávania správ o pozíciách obchodných miest a investičných spoločností vylúčením emisných kvót a zavádza sa nová povinnosť predkladať správy o pozíciách dvakrát týždenne[45], čím sa zvyšuje transparentnosť obchodovania s emisnými kvótami a ich derivátmi.

Novými pravidlami sa takisto vyžaduje, aby Komisia do 31. júla 2025 vykonala komplexné posúdenie vhodnosti celkového rámca pravidiel pre trhy s komoditnými derivátmi, ktoré zahŕňajú emisné kvóty a súvisiace derivátové produkty. V rámci tohto posúdenia sa zváži, či režimy pre limity pozícií a kontroly riadenia pozícií pomáhajú predchádzať zneužívaniu trhu a podporujú riadne stanovovanie cien a podmienky vyrovnania. Komisia takisto posúdi kritériá na určenie toho, kedy sa má činnosť považovať za vedľajšiu k hlavnej činnosti na úrovni skupiny, pričom zohľadní likviditu a riadne fungovanie trhov s komoditnými derivátmi vrátane obchodovania s emisnými kvótami a ich derivátmi. Okrem toho by Komisia mala posúdiť, do akej miery by sa údaje o transakciách na trhoch s komoditnými derivátmi alebo derivátmi emisných kvót mohli zhromažďovať v jedinom subjekte zberu s harmonizovať v rámci nariadenia MIFIR a nariadenia o mimoburzových derivátoch, centrálnych protistranách a archívoch obchodných údajov (nariadenie č. 648/2012)[46], a určiť, ktoré údaje o transakciách by boli relevantné pre verejnosť a ako by sa tieto údaje o transakciách najlepšie šírili.

V nadväznosti na nové pravidlá zverejnil orgán ESMA 24. mája 2024 konzultačný dokument[47] o komoditných derivátoch, ktorý sa týka všetkých kľúčových zmien technických noriem súvisiacich s preskúmaním nariadenia MiFID II v súvislosti s komoditnými derivátmi. Žiada zainteresované strany, aby sa vyjadrili k navrhovaným zmenám. Očakáva sa, že na základe spätnej väzby z tejto verejnej konzultácie orgán ESMA do konca roka 2024 správu dokončí a na jej základe môže navrhnúť zmeny úrovne 2.

7. Vývoj v oblasti emisií

V roku 2023 predstavovali celkové emisie v rámci systému EU ETS 1 149,1 milióna ton (Mt) ekvivalentu CO_2 (pokles z 1 361,9 milióna ton ekvivalentu CO_2 v roku 2022). Emisie z energetických a priemyselných zariadení predstavovali 1 095,9 Mt ekvivalentu CO_2, čo je o 16,5 % menej ako v roku 2022. Ide o doteraz najvyššie zníženie týchto emisií.

Vzhľadom na tento vývoj sú emisie zo zariadení v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami v súčasnosti približne o 47,6 % nižšie ako v roku 2005 a sú na dobrej ceste k dosiahnutiu cieľa na rok 2030 znížiť emisie o 62 %. Pozorovaný trend potvrdzuje účinnosť a efektívnosť systému EU ETS ako jedného z hlavných politických stimulov pre dekarbonizáciu európskeho hospodárstva.

---

45 Povinnosť zverejňovať dve správy sa týka len obchodných miest, ktoré ponúkajú futures aj opcie. Obchodné miesta, ktoré ponúkajú len futures, budú naďalej zverejňovať len jednu správu.

46 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 648/2012 zo 4. júla 2012 o mimoburzových derivátoch, centrálnych protistranách a archívoch obchodných údajov (Ú. v. EÚ L 201, 27.7.2012). Pozri konsolidované znenie.

47 Konzultačný dokument o zmenách niektorých technických noriem v súvislosti s komoditnými derivátmi, ESMA, 24. 5. 2024

Najväčší podiel na rekordnom poklese emisií v rámci EU ETS má sektor energetiky, kde sa emisie z výroby elektriny a tepla znížili o 24 % v porovnaní s rokom 2022. Tento pokles je spôsobený najmä výrazným nárastom výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov (najmä veternej a solárnej energie) a nahradením uhlia vo výrobe elektrickej energie plynom, čomu pomáhajú priemerné ceny uhlíka v roku 2023 trvalo na úrovni viac ako 80 EUR/tCO_2.

V roku 2023 bola energia z obnoviteľných zdrojov hlavným zdrojom elektrickej energie v EÚ a predstavovala 44,7 % celkovej výroby elektrickej energie[48]. Elektrina vyrobená z fosílnych palív zároveň klesla o 19,7 % v porovnaní s rokom 2022 a na celkovej výrobe elektriny sa podieľala 32,5 %.

Vďaka 56 GW nových kapacít solárnej energie inštalovaných v roku 2023 EÚ vytvorila ďalší rekord prevyšujúci dodatočných 40 GW inštalovaných v roku 2022. Celková inštalovaná kapacita veternej energie na pevnine a na mori v EÚ dosahovala 221 GW (201 GW na pevnine; 19 GW na mori), pričom v roku 2023 bude inštalovaných 16 GW. Vietor predbehol zemný plyn a stal sa druhou najvýznamnejšou technológiou výroby elektrickej energie v EÚ po jadrovej energii[49].

Hoci v menšej miere, zníženie emisií v odvetví energetiky bolo spôsobené aj oživením v oblasti vodnej energie v dôsledku priaznivejších klimatických podmienok a jadrovej energie a celkovým znížením výroby elektrickej energie o 2 %[50]. Z prvých údajov vyplýva, že v prvej polovici roka 2024 bude približne 50 % výroby elektriny pochádzať z obnoviteľných zdrojov, pričom vo veterných a solárnych elektrárňach sa bude vyrábať viac elektriny ako z fosílnych palív spolu[51].

V energeticky náročných priemyselných odvetviach sa v porovnaní s rokom 2022 zaznamenalo zníženie emisií o 7,5 % v dôsledku kombinácie zníženej produkcie a zvýšenia efektívnosti. Úrovne produkcie zariadení v rozsahu pôsobnosti EU ETS neboli v čase uverejnenia k dispozícii. Zo štatistík priemyselnej výroby Eurostatu vyplýva, že celková priemyselná výroba v roku 2023 mierne klesla, ale zostáva vyššia ako v rokoch 2019 a 2021 (t. j. bezprostredne pred pandémiou COVID-19 a inváziou Ruska na Ukrajinu).

V tabuľke 4 je zobrazený trend zaznamenaný v emisiách v rámci systému ETS z priemyselných zariadení od roku 2019. Emisiám z leteckej dopravy sa pozornosť venuje v kapitole 9.

48 Obnoviteľné zdroje prevezmú v roku 2023 vedúcu úlohu vo výrobe energie, GR Eurostat, 27. 6. 2024

49 COM(2024) 404 final – Správa o stave energetickej únie [podľa nariadenia (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatreniach v oblasti klímy], 11. 9. 2024.

50 Vzťahuje sa na čistú výrobu elektrickej energie v EÚ27 a Nórsku, ako ju uvádza Eurostat.

51 E.Graham a N.Fulghum (2024), Wind and solar overtake EU fossil fuels in the first half of 2024 (Veterná a solárna energia predbehnú fosílne palivá v EÚ v prvej polovici roka 2024), 30. 7. 2024, EMBER

Tabuľka 4: Overené emisie zo zariadení v rámci systému EU ETS (2019 – 2023) [v miliónoch ton ekvivalentu CO_2]. Údaje získané z registra EÚ 30. júna 2024.

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Overené emisie – zariadenia	1 530	1 356 (okrem 1 253 za UK)	1 337	1 313	1 096
Medziročná zmena	–9,1 %	–11,4 %	–1,4 % (okrem 6,6 % za UK)	–1,8 %	–16,5 %
Overené emisie z výroby elektrickej energie a tepla	822	696 (okrem 653 za UK)	708	725	552
Medziročná zmena	–14,7 %	–15,3 %	1,6 % (okrem 8,5 % za UK)	2,4 %	–23,9 %
Overené emisie z priemyselnej výroby	708	660 (okrem 601 za UK)	629	589	544
Medziročná zmena	–1,6 %	–6,9 %	–4,7 % (okrem 4,7 % za UK)	–6,4 %	–7,5 %

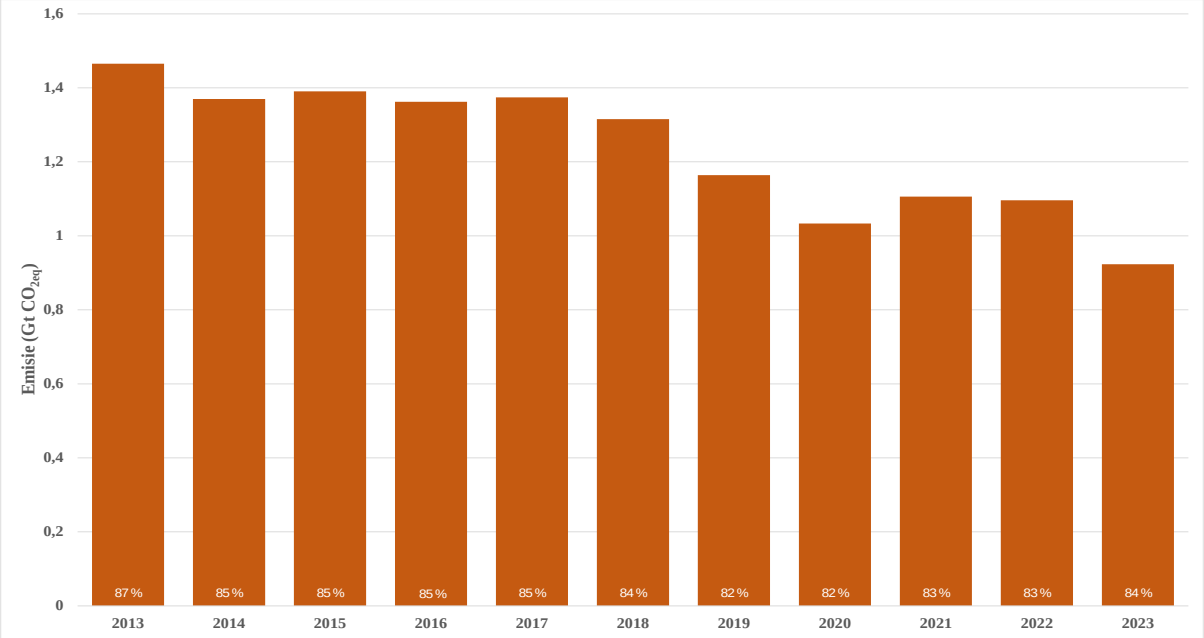
Obrázok 5 a obrázok 6 znázorňujú trendy v emisiách zo spaľovania fosílnych palív v zariadeniach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS – ako podiel na celkových emisiách zariadení a podľa druhu paliva[52]. Nie všetky emisie v rámci systému obchodovania s emisiami pochádzajú zo spaľovania fosílnych palív, niektoré emisie pochádzajú priamo z priemyselných procesov. Na obrázku 5 je znázornený podiel emisií zo spaľovania fosílnych palív na celkových emisiách zariadení. Na obrázku 6 je znázornené rozdelenie emisií zo spaľovania podľa typu paliva.

Celkovo emisie klesajú v dôsledku dekarbonizácie energetického odvetvia (pozri kapitolu 7) – zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie, nahrádzanie uhlia zemným plynom a rastúce využívanie biomasy[53]. Ako je znázornené na obrázku 6, trend zvýšeného využívania čierneho uhlia zaznamenaný v roku 2022 (v súvislosti so zvýšením cien zemného plynu v dôsledku ruskej invázie na Ukrajinu) sa v roku 2023 väčšinou zvrátil. EÚ medzitým dosiahla aj 18 % zníženie dopytu po zemnom plyne v období od augusta 2022 do mája 2024[54].

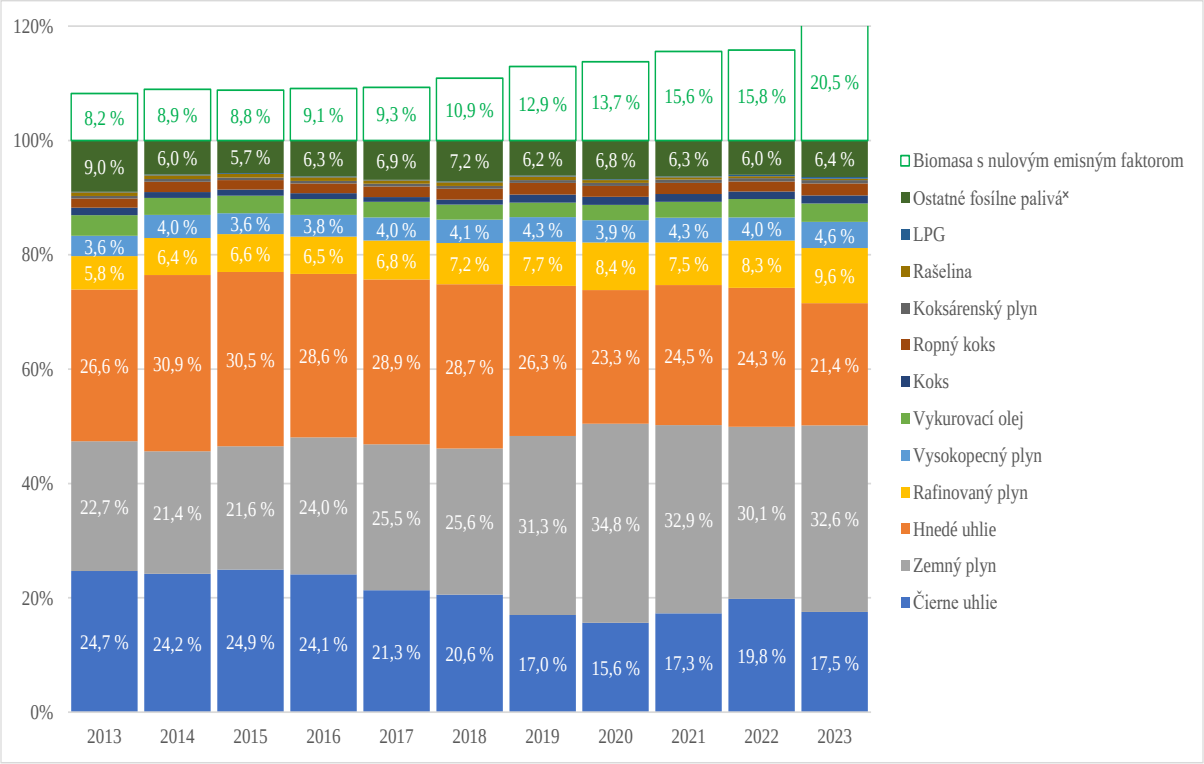
52 Táto analýza vychádza z údajov o vykonávaní systému EU ETS, ktoré krajiny každoročne nahlasujú podľa článku 21 smernice o ETS (termín 30. júna). Do 25. októbra 2024, teda do dňa, keď bola táto správa dokončená, Taliansko stále nepredložilo správu za rok 2023. Vzhľadom na to, že nie sú k dispozícii najnovšie údaje za Taliansko, v tejto kapitole sa používajú údaje, ktoré Taliansko oznámilo za rok 2022, ako náhradné údaje, aby bolo možné vykonať medziročné porovnanie. V prípade všetkých ostatných krajín sa použili údaje z roku 2023.

53 Emisie z biomasy s nulovým emisným faktorom predstavujú 20,5 % z celkového množstva emisií zo zariadení v rámci systému obchodovania s emisiami v roku 2023.

54 Správa o stave energetickej únie za rok 2024 – pozri poznámku pod čiarou č. 49.



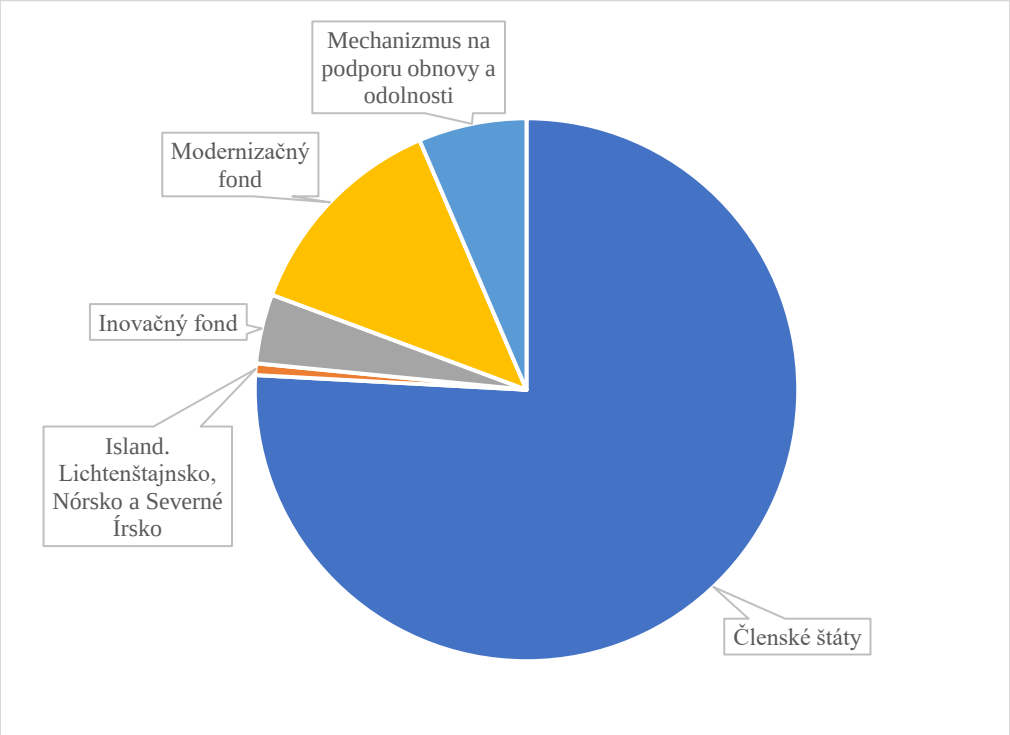
Obrázok 5. Vývoj celkových emisií zo spaľovania fosílnych palív v zariadeniach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS (2013 – 2023). Na označeniach údajov je uvedený % podiel na celkových emisiách zariadení.



Obrázok 6. Vývoj podielu emisií zo spaľovania rôznych palív v zariadeniach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS (2013 – 2023). Na označeniach údajov je uvedený % podiel na celkových emisiách zo spaľovania v zariadeniach. Označenia údajov sa nezobrazujú, ak emisie zo spaľovania určitého paliva nikdy neprekročia 3 % podiel. Ostatné fosílne palivá označujú palivá, ktoré ešte nie sú uvedené v legende. Emisie zo spaľovania biomasy majú v rámci systému EU ETS nulový emisný faktor, preto sú uvedené nad celkovými emisiami zo spaľovania v zariadeniach.*

8. Príjmy zo systému EU ETS

Predaj kvót v aukciách v rámci systému EU ETS prináša členským štátom značné príjmy na podporu opatrení v oblasti klímy a energetickej transformácie. V roku 2023 dosiahli celkové príjmy z aukcií 43,6 miliardy EUR. Z toho 33 miliárd EUR smerovalo priamo do členských štátov a 0,3 miliardy EUR na Island, do Lichtenštajnska, Nórska a Severného Írska. 7,4 miliardy EUR sa poskytlo do Inovačného fondu ETS a Modernizačného fondu ETS a zvyšných 2,8 miliardy EUR sa poskytlo do Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktorý členské štáty využívajú na urýchlenie prechodu na čistú energiu a zvýšenie energetickej bezpečnosti – vykonávaním reforiem a investícií zahrnutých do ich plánov obnovy a odolnosti. Na obrázku 7 je zobrazené rozdelenie príjmov z aukcií za rok 2023. Podrobné údaje o príjmoch podľa krajín a fondov sú uvedené v oddiele III sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie.



Obrázok 7. Rozdelenie príjmov z aukcií v rámci systému obchodovania s emisiami na rok 2023 medzi štátne rozpočty, Inovačný a Modernizačný fond a Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti

Revíziou smernice o ETS v roku 2023 sa zmenili pravidlá používania príjmov z aukcií. Podľa článku 10 ods. 3 smernice o ETS sú členské štáty od júna 2023 povinné použiť 100 % vybraných príjmov (alebo rovnocennú finančnú hodnotu) na podporu opatrení v oblasti klímy a transformácie energetiky, s výnimkou akýchkoľvek príjmov, ktoré členské štáty vynaložia na pomoc pre odvetvia s vysokou spotrebou elektrickej energie na pokrytie nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého (pozri kapitolu 8.1). Špecifické ciele sú uvedené v článku 10 ods. 3 a zahŕňajú dekarbonizáciu priemyslu, transformáciu energetiky, čisté technológie, adaptáciu na zmenu klímy, dekarbonizáciu odvetvia dopravy a opatrenia na spravodlivú transformáciu. Komisia bude pozorne monitorovať dodržiavanie tejto novej povinnosti, aby sa zabezpečilo, že všetky príjmy zo systému obchodovania s emisiami sa skutočne použijú na tieto účely.

Táto povinnosť sa vzťahuje na príjmy z aukcií dodatočných kvót v dôsledku začlenenia námornej dopravy do systému EU ETS, v rámci ktorého sa členské štáty vyzývajú, aby zvýšili svoj príspevok k ochrane, obnove a lepšiemu riadeniu morských ekosystémov, najmä chránených morských oblastí. Členské štáty, ktoré dostávajú vyššie objemy dodatočných kvót z dôvodu vysokého podielu lodných spoločností v porovnaní s počtom obyvateľov, by takisto mali použiť zodpovedajúci podiel na účely súvisiace s morom.

Členské štáty každoročne podávajú Komisii správu podľa nariadenia o riadení (nariadenie 2018/1999)[55] o tom, ako využívajú svoje príjmy zo systému obchodovania s emisiami. Tieto správy sú založené na vzoroch a sú verejne dostupné[56]. Vzory boli aktualizované v máji 2024 s cieľom zohľadniť novú povinnosť a zhromaždiť viac informácií o použití príjmov[57]. Podávanie správ musí byť dostatočne podrobné, aby bolo možné posúdiť súlad s cieľom týkajúcim sa výdavkov. V opačnom prípade môže Komisia uložiť členskému štátu, aby opätovne predložil informácie a doplnil prípadné nedostatky.

Hoci všetky príslušné príjmy zo systému obchodovania s emisiami musia ísť na investície súvisiace s klímou a energetikou, tento rozpočet sa nemusí v plnej výške použiť v tom istom roku, v ktorom sa príjmy vytvorili. Z príjmov za rok 2023, ktoré sa majú použiť na účely článku 10 ods. 3, bolo 72 % vyplatených už v roku 2023 a ďalšie 3 % boli vyčlenené na konkrétne opatrenia. V budúcich správach bude opísané, ako členské štáty využili zvyšok.

Z 33 miliárd EUR príjmov zo systému obchodovania s emisiami, ktoré členské štáty získali v roku 2023, podlieha 30,9 miliardy EUR povinnosti podľa článku 10 ods. 3[58]. 2,1 miliardy EUR z príjmov na rok 2023 bolo vykázaných na financovanie nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého pre energeticky náročné odvetvia. [59] Z 30,9 miliardy EUR už členské štáty vyplatili 22,2 miliardy EUR a ďalších 0,8 miliardy EUR vyčlenili na účely článku 10 ods. 3. Zostáva teda ešte prideliť, vyplatiť a vykázať približne 7,9 miliardy EUR.

Tabuľka 5 zahŕňa rozdelenie príjmov zo systému obchodovania s emisiami vo výške 33 miliárd EUR, ktoré členské štáty vybrali v roku 2023. Členské štáty takisto vykázali 1,0 miliardy EUR z príjmov vytvorených v predchádzajúcich rokoch ako pridelené (0,6 miliardy EUR vyplatených a 0,4 miliardy EUR viazaných) v roku 2023 na účely článku 10 ods. 3.

---

55 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018).

56 Využitie príjmov z aukcií v rámci systému ETS – rok nahlasovania 2024 – GovReg, Reportnet3, Európska environmentálna agentúra.

57 Prijaté: Nové vzory na podávanie správ členských štátov v oblasti klímy, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 7. 5. 2024

58 Členské štáty boli vyzvané, aby do 4. júna 2023 použili aspoň 50 % vybraných príjmov na podporu investícií do dekarbonizácie a transformácie energetiky. Na príjmy vybrané od 5. júna 2023 sa vzťahuje povinnosť použiť 100 % (alebo zodpovedajúcu finančnú hodnotu) na podporu dekarbonizácie a energetickej transformácie v odvetviach zahrnutých do systému obchodovania s emisiami.

59 Niektoré krajiny, ktoré spolufinancujú opatrenia zo svojich príjmov zo systému obchodovania s emisiami, vykazujú plnú hodnotu spolufinancovaného opatrenia; preto súčet ich činností je vyšší ako ich príjmy. Hodnoty v tejto kapitole boli vzhľadom na to upravené, napr. ak súčet opatrení bol dvojnásobkom dosiahnutého príjmu, predpokladalo sa, že polovica každého opatrenia a kompenzácie nepriamych nákladov na emisie uhlíka bola uhradená z príjmu z aukcie.

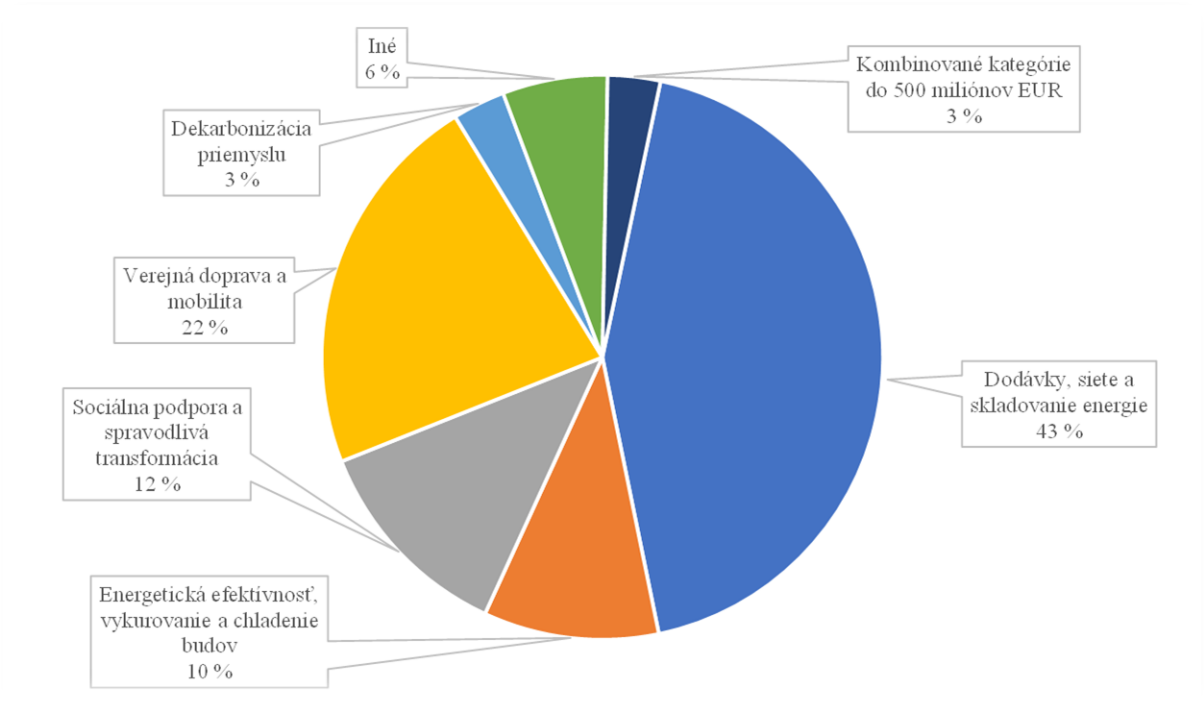
Tabuľka 5: Rozdelenie príjmov zo systému obchodovania s emisiami vo výške 33 miliárd EUR, ktoré členské štáty vybrali v roku 2023

	Príjmy (v mld. EUR)
Príjmy vykázané ako použité na financovanie pomoci na náklady na emisie oxidu uhličitého	2,1
Príjmy podliehajúce záväzku podľa článku 10 ods. 3 a vyplatené v roku 2023	22,2
Príjmy vybrané členskými štátmi v roku 2023, ktoré podliehajú záväzku podľa článku 10 ods. 3 a sú viazané	0,8
Príjmy vybrané členskými štátmi v roku 2023, ktoré sa majú ešte prideliť, vyplatiť a nahlásiť	7,9

Ako je znázornené na obrázku 8, z 22,2 miliardy EUR príjmov vykázaných ako vyplatené v roku 2023 na účely článku 10 ods. 3 sa 9,7 miliardy EUR použilo na projekty v kategórii „Dodávka energie, siete a skladovanie“, 2,3 miliardy EUR na „Energetickú efektívnosť, vykurovanie a chladenie v budovách“ a 5,1 miliardy EUR na „Verejnú dopravu a mobilitu“. Spomedzi 323 opatrení uvedených v týchto troch kategóriách možno uviesť napríklad inštaláciu fotovoltického systému v Rumunsku, granty na zlepšenie energetickej efektívnosti pre domácnosti s nízkymi príjmami vo Francúzsku a rozšírenie sietí metra v Lisabone a Porte v Portugalsku.

Okrem toho členské štáty oznámili, že pridelili 0,7 miliardy EUR na projekty v kategórii „Dekarbonizácia priemyslu (nízkouhlíkové technológie, CCUS a energetická efektívnosť v priemyselných odvetviach okrem energetiky)“ vrátane finančnej a technickej podpory pre podniky vo Valónskom regióne Belgicka pri ich transformácii na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Členské štáty takisto oznámili, že vyčlenili 2,7 miliardy EUR na „Sociálnu podporu a spravodlivú transformáciu“ vrátane gréckeho Fondu pre energetickú transformáciu (zahŕňajúceho okrem iného dotácie na energie pre domácnosti s nízkymi príjmami, podporu podnikania v oblastiach, ktoré prechádzajú transformáciou, programy rekvalifikácie a projekty zelenej infraštruktúry).

V prípade 1,4 miliardy EUR vyplatených v roku 2023 členské štáty uviedli kategóriu „Iné“, ktorá zahŕňa opatrenia, ktoré nepatria do žiadnej inej kategórie alebo patria do viacerých kategórií. Príkladom je švédsky fond Climate Leap, z ktorého sa podporujú rôzne projekty v oblasti znižovania emisií, bioplynu, biodiverzity a výskumu.



Obrázok 8. Rozdelenie príjmov z aukcií v rámci systému obchodovania s emisiami na rok 2023 vo výške 22,2 miliardy EUR, ktoré boli vykázané ako vyplatené, podľa kategórií. Kombinované kategórie pod 500 miliónov EUR zahŕňajú (v miliónoch EUR) cestnú dopravu (309), adaptáciu (155), medzinárodné účely a medzinárodné financovanie opatrení v oblasti klímy (110), LULUCF, poľnohospodárstvo a odstraňovanie z LULUCF(59), administratívne výdavky (54), odpadové hospodárstvo (29), námornú dopravu (17), leteckú dopravu (13) a trvalé odstraňovanie (3).

Výnosy z aukcií v rámci systému EU ETS boli zásadným príspevkom k týmto a mnohým ďalším projektom s veľkým vplyvom v členských štátoch. Tieto projekty pomohli nielen znížiť emisie, ale aj zabezpečiť, aby bola zelená transformácia spravodlivá. Prípadové štúdie 13 projektov (spolu)financovaných z príjmov z aukcií ukazujú pozitívne účinky príjmov na transformáciu v súvislosti so zmenou klímy v EÚ[60]. Dôležité je, že členské štáty musia vyvinúť úsilie na zabezpečenie zviditeľnenia zdroja financovania opatrení alebo projektov financovaných z príjmov zo systému obchodovania s emisiami, aby sa preukázal príspevok systému EU ETS k postupnej dekarbonizácii a spravodlivej transformácii. Toto chýbalo pri väčšine opatrení nahlásených na rok 2023 a Komisia túto záležitosť rieši.

Prehľad o tom, ako jednotlivé členské štáty využili svoje príjmy zo systému obchodovania s emisiami, je uvedený v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je priložený k správe o pokroku opatrení v oblasti klímy za rok 2024[61].

60 Klíma a energetika v EÚ, Využitie príjmov z aukcií v rámci systému obchodovania s emisiami, osvedčené postupy, Európska environmentálna agentúra, 11. 10. 2024.

61 COM(2024) 498 – Správa o pokroku opatrení v oblasti klímy za rok 2024 a sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie (bude uverejnený).

8.1. Pomoc na nepriame náklady

Členské štáty môžu v rámci systému EU ETS poskytnúť štátnu pomoc niektorým energeticky náročným priemyselným odvetviam ako kompenzáciu nákladov na emisie oxidu uhličitého vyplývajúcich z nepriamych emisií, konkrétne zo zvýšených cien elektrickej energie z toho dôvodu, že energetické spoločnosti prenášajú náklady na nákup kvót na podnikových spotrebiteľov. Komisia prijala usmernenia o štátnej pomoci v súvislosti so systémom EU ETS s cieľom harmonizovať vykonávanie tejto pomoci medzi členskými štátmi a minimalizovať narušenia hospodárskej súťaže na jednotnom trhu[62].

V roku 2023 zaplatilo 15 členských štátov za nepriame náklady, ktoré vznikli v roku 2022, po tom, ako oznámili svoje schémy Komisii na posúdenie štátnej pomoci a dostali potvrdenie o ich zlučiteľnosti s jednotným trhom. Rakúsko, Grécko a Slovinsko zaviedli nové schémy, zatiaľ čo Holandsko svoju schému pozastavilo[63]. V rámci schém, ktoré zaviedli členské štáty, by mali príjemcovia preinvestovať časť pomoci do projektov, ktoré znižujú ich priamu alebo nepriamu uhlíkovú stopu, a teda aj ich vystavenie riziku úniku uhlíka.

Do troch mesiacov po uplynutí každého roka musia členské štáty, ktoré majú zavedený systém kompenzácie nepriamych nákladov, zverejniť celkovú výšku vyplatenej kompenzácie spolu s prehľadom podľa jednotlivých prijímajúcich odvetví a pododvetví. V tabuľke 6 je uvedený súhrn údajov zverejnených členskými štátmi, pokiaľ ide o pomoc na nepriame náklady vzniknuté v roku 2022, ktorá bola vyplatená v roku 2023. Tieto objemy sa takisto porovnávajú s príjmami z aukcií za rok 2022.

Celkové nepriame náklady, ktoré týchto 15 členských štátov vynaložilo v roku 2023, predstavovali približne 3,95 miliardy EUR. To je viac ako 2,16 miliardy EUR vyplatených v roku 2022, čo predstavuje približne 80 % nárast platieb nepriamych nákladov. Počet zariadení, ktoré dostali pomoc, sa mierne zvýšil (o 56), keďže viac členských štátov zaviedlo schémy pomoci na nepriame náklady.

Pomoc na nepriame náklady na emisie oxidu uhličitého v danom roku vychádza z forwardovej ceny kvót v predchádzajúcom roku. Pomoc vyplatená v roku 2023 na náklady vzniknuté v roku 2022 preto vychádza z priemernej forwardovej ceny v roku 2021. Táto cena bola 54,1 EUR, čo je viac ako dvojnásobok 25,09 EUR použitých v prípade nepriamych nákladov, ktoré vznikli v roku 2021. Táto forwardová cena sa odvtedy zvýšila na viac ako 80 EUR v rokoch 2022 a 2023, čo znamená, že pomoc na nepriame náklady vzniknuté v rokoch 2023 a 2024 bude založená na vyššej cene uhlíka. Schémy kompenzácie nepriamych nákladov majú zvyčajne maximálny rozpočet vypočítaný na celé obdobie uplatňovania (ktoré vo väčšine členských štátov zahŕňa roky 2021 – 2030).

Platby za nepriame náklady sa zvýšili aj v relatívnom vyjadrení. Celkové platby za nepriame náklady, ktoré vznikli v roku 2022, sa rovnali 16 % príjmov z aukcií v roku 2022 vybraných

[62] Usmernenia k niektorým opatreniam štátnej pomoci v súvislosti so systémom obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov po roku 2021 (Ú. v. EÚ C 317, 25.9.2020).

[63] Okrem toho koncom roka 2022 schému týkajúcu sa nepriamych nákladov prijalo Portugalsko.

15 členskými štátmi v porovnaní s platbami, ktoré v roku 2021 dosiahli 10 % príjmov vybraných 13 členskými štátmi poskytujúcimi pomoc na ten istý rok. Do veľkej miery to bolo spôsobené znížením absolútneho objemu kvót obchodovaných formou aukcie v roku 2022, ako aj vyššie uvedeným zvýšením forwardovej ceny.

Tabuľka 6. Sumy pomoci vyplatené v roku 2023 z príjmov z aukcií ETS na nepriame náklady vzniknuté v roku 2022

Členský štát	**Suma vyplatená za nepriame náklady vzniknuté v roku 2022 [v miliónoch EUR]**	**Počet príjemcov (zariadení)**	**Príjmy z obchodovania formou aukcie v roku 2022[64] [v miliónoch EUR]**	**Relatívna výška pomoci na nepriame náklady v porovnaní s príjmami z aukcií**
Rakúsko	184,8	76	375,4	49,2 %
Belgicko	186,2	59	649,2	28,7 %
Česko	50,3	21	670,6	7,5 %
Fínsko	117,7	49	504,7	23,3 %
Francúzsko	604,2	280	1834,7	32,9 %
Nemecko	1 643,7	668	6 772,4	24,3 %
Grécko[65]	171,5	53	1 314,0	13,1 %
Taliansko	150,6	251	3 166,1	4,8 %
Luxembursko	25,0	4	4,8	517,0 %
Poľsko	372,7	95	4 966,4	7,5 %
Portugalsko[66]	25,0	22	661,6	3,8 %
Rumunsko	145,0	30	482,4	30,1 %
Slovensko	20,9	9	342,4	6,1 %
Slovinsko	26,0	17	170,5	15,3 %
Španielsko	228,8	185	3 186,8	7,2 %

64 Príjmy z obchodovania s kvótami pre leteckú dopravu formou aukcie sú vylúčené.

65 V prípade Grécka sa v roku 2023 okrem pomoci uvedenej v tabuľke uskutočnili platby vo výške 86,1 milióna EUR za nepriame náklady vzniknuté v roku 2021.

66 V prípade Portugalska bola v roku 2022 okrem pomoci uvedenej v tabuľke vyplatená pomoc vo výške 24,6 milióna EUR 26 zariadeniam na nepriame náklady, ktoré vznikli v roku 2022.

Členské štáty, ktoré vynaložia viac ako 25 % svojich príjmov z aukcií na kompenzáciu nepriamych nákladov v ktoromkoľvek roku, majú povinnosť zverejniť správu, v ktorej vysvetlia, prečo túto prahovú hodnotu prekročili. V roku 2023 väčšina členských štátov zostala výrazne pod touto prahovou hodnotou. Napriek tomu päť členských štátov vynaložilo viac ako 25 % svojich príjmov z aukcií na platby za nepriame náklady: Rakúsko, Belgicko, Francúzsko, Luxembursko a Rumunsko. Odôvodnenia týchto členských štátov sú zhrnuté ďalej v texte.

Rakúsko oznámilo, že v roku 2022 bola prijatá dočasná schéma, v ktorej sa povoľuje kompenzácia vyššia ako 25 % z dôvodu vysokých cien elektrickej energie a ruskej invázie na Ukrajinu. V Belgicku a vo Francúzsku sa vysoký podiel zaplatených príjmov z aukcií pripisoval vysokému podielu krajiny na výrobe nízkouhlíkovej elektriny, čo viedlo k relatívne nízkym príjmom z aukcií v porovnaní s podielom energeticky náročného priemyslu. Rumunsko oznámilo, že 25 % prahová hodnota bola prekročená čiastočne v dôsledku zvýšenia ceny uhlíka používanej na výpočet platieb.

Výdavky Luxemburska výrazne prevyšovali jeho celkové príjmy z aukcií. Hoci sa platby krajiny v roku 2023 zvýšili, zvýšenie podielu na príjmoch bolo spôsobené aj poklesom v aukčnom objeme aukcií v krajine spôsobenom používaním kvót v systéme na obchodovanie s emisiami na kompenzáciu emisií v odvetviach, na ktoré sa vzťahuje nariadenie o spoločnom úsilí. Tento postup sa označuje ako „flexibilita nariadenia o spoločnom úsilí“[67]. Celkovo získalo Luxembursko v roku 2022 o 35 % menej príjmov ako v roku 2021. Luxembursko aj Rumunsko takisto uviedli, že prevod kvót do trhovej stabilizačnej rezervy prispel k zníženiu objemu kvót predávaných formou aukcie.

8.2. Inovačný fond systému obchodovania s emisiami

Inovačný fond je jedným z najväčších svetových programov na financovanie zavádzania nízkouhlíkových a bezuhlíkových inovačných riešení a technológií v oblasti energetiky, priemyslu a emisne neutrálnej mobility, ktorý je financovaný výlučne zo systému EU ETS. Z tohto fondu sa udeľujú granty na projekty zamerané na komercializáciu inovatívnych nízkouhlíkových technológií a uvádzanie priemyselných riešení zameraných na dekarbonizáciu Európy a podporu prechodu na klimatickú neutralitu na trh. Inovačný fond, ktorý má k dispozícii rozpočet v odhadovanej výške 40 miliárd EUR (na základe ceny uhlíka 75 EUR/tCO_2), vyhlásil od roku 2020 osem výziev na predkladanie návrhov vrátane jednej na aukcie v rámci Európskej vodíkovej banky.

[67] Nariadením o spoločnom úsilí sa vytvára jednorazová flexibilita, vďaka ktorej môžu členské štáty v rokoch 2021 – 2030 spoločne zrušiť maximálne 100 miliónov kvót systému na obchodovanie s emisiami, aby mohli splniť svoje príslušné ciele zníženia emisií skleníkových plynov podľa tohto nariadenia. Flexibilita sa týka členských štátov, ktorých ciele sú výrazne vyššie ako priemer EÚ aj ich potenciál nákladovo efektívneho zníženia, ako aj členských štátov, ktoré v roku 2013 nepridelili priemyselným zariadeniam žiadne bezplatné kvóty v rámci systému EU ETS (celkovo deväť krajín): Belgicko, Dánsko, Fínsko, Írsko, Luxembursko, Malta, Holandsko, Rakúsko a Švédsko. Zrušia sa kvóty z aukčného objemu príslušného členského štátu podľa článku 10 smernice o ETS. Oprávnené členské štáty oznámili využitie 21 641 364 kvót v rámci flexibility nariadenia o spoločnom úsilí v rokoch 2021 – 2023.

Komisia predkladá podrobnejšie samostatné správy o vykonávaní Inovačného fondu. Druhá správa o pokroku vo vykonávaní Inovačného fondu sa očakáva vo štvrtom štvrťroku 2024[68].

Po skončení kola výziev v roku 2022 podpísalo dohody o grante 39 veľkých a 15 malých projektov. Viac ako 3,5 miliardy EUR sa použije na financovanie inovácií, a to aj v energeticky náročných odvetviach, vo výrobe vodíka, výrobe energie z obnoviteľných zdrojov a výrobe komponentov pre skladovanie energie a obnoviteľné zdroje energie, ako aj na podporu dekarbonizácie v 17 krajinách[69]. Finančné prostriedky približne vo výške 55 miliónov EUR budú určené na inovácie malého rozsahu v niekoľkých ťažko dekarbonizovateľných odvetviach vrátane biopalív, skla a keramiky, cementu, uskladňovania energie a obnoviteľných zdrojov energie[70].

Vďaka projektom, ktoré získali podporu v Dánsku, Grécku, Maďarsku a Lotyšsku, sa ďalej zlepšila sektorová a geografická rovnováha Inovačného fondu. Do júna 2024 sa v portfóliu Inovačného fondu nachádzalo 127 projektov, ktoré sa buď vykonávali, alebo sa pripravovala dohoda o grante, s príspevkom zo systému EU ETS vo výške 7,35 miliardy EUR[71]. Odhaduje sa, že po dokončení týchto projektov sa počas prvých desiatich rokov ich prevádzky ušetrí približne 457 miliónov ton emisií ekvivalentu CO_2.

Stimul, ktorý poskytuje cena uhlíka v rámci systému EU ETS, je pre tieto projekty oveľa väčší ako výška finančných prostriedkov zo zdrojov systému EU ETS. Napríklad prínos nákladov na emisie uhlíka, ktorým sa predišlo, pre podnikateľské zámery spoločností z projektov podporených z Inovačného fondu doteraz predstavuje približne 34 miliárd EUR (náklady na emisie uhlíka, ktorým sa predišlo v dôsledku nižších emisií pri priemernej cene uhlíka 75 EUR/tCO_2). Odráža to logiku systému EU ETS, podľa ktorej je cena uhlíka hlavným dlhodobým stimulom, zatiaľ čo Inovačný fond tento stimul dopĺňa s cieľom urýchliť zmenu[72].

Súčasne sa vybralo 27 neúspešných projektov z tretieho kola výziev (veľké aj malé projekty), ktoré získali pomoc pri vypracúvaní projektov v rámci Inovačného fondu. Od začiatku programu bola pomoc pri vypracúvaní projektov udelená 70 projektom, čím sa vytvorila silná základňa budúcich kvalitných žiadostí. Táto podpora dosahuje výšku 24 miliónov EUR a poskytuje ju Európska investičná banka (EIB).

Výzva Inovačného fondu na rok 2023 pre emisne neutrálne technológie (výzva IF23 NZT) bola uzavretá 9. apríla 2024 a bolo prijatých 337 žiadostí. Okrem troch všeobecných tém týkajúcich sa dekarbonizácie, ktoré boli rozdelené na malé, stredné a veľké projekty, zahŕňala aj témy venované výrobe čistých technológií a pilotným projektom. Vo výzve IF23 NZT sa už

---

68 Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní inovačného fondu [COM(2022) 416 final].

69 Projekty prispejú k dekarbonizácii 16 členských štátov (Belgicka, Česka, Dánska, Francúzska, Grécka, Holandska, Chorvátska, Írska, Lotyšska, Maďarska, Nemecka, Portugalska, Rakúska, Španielska, Švédska a Talianska) a Nórska.

70 Šestnásť grantov z Inovačného fondu EÚ udelených na projekty v celej Európe, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 6. 6. 2023.

71 Aktualizované portfólio projektov podpísaných v rámci Inovačného fondu.

72 Odôvodnenie 20 smernice 2009/29/ES, potvrdené v odôvodnení 14 smernice (EÚ) 2018/410.

zohľadnilo rozšírené uplatňovanie obchodovania s emisiami na budovy, cestnú dopravu, a najmä na námorné odvetvie s osobitnými ustanoveniami na urýchlenie jeho dekarbonizácie, a to aj v súvislosti s výrobou a využívaním obnoviteľných a nízkouhlíkových palív.

Výsledky výzvy IF23 NZT sa očakávajú vo štvrtom štvrťroku 2024, pričom zmluvy o grante by sa mali podpísať začiatkom roka 2025. Na financovanie inovatívnych nízkouhlíkových a emisne neutrálnych technológií sa poskytnú približne 4 miliardy EUR. Projekty, ktoré splnia minimálne prahové hodnoty všetkých kritérií na vyhodnotenie návrhov, po prvýkrát získajú pečať platformy STEP (Platforma strategických technológií pre Európu), ktorá bola zavedená nariadením STEP (nariadenie 2024/795)[73].

Pečať je značka kvality EÚ udeľovaná vysokokvalitným projektom, ktoré prispievajú k cieľom platformy STEP. V prípade daných projektov uľahčí prístup k financovaniu členských štátov.

Revíziou smernice o ETS v roku 2023 sa zaviedlo súťažné ponukové konanie („aukcie“) v rámci Inovačného fondu a prvá pilotná aukcia na výrobu vodíkového paliva z obnoviteľných zdrojov nebiologického pôvodu (ďalej len „RFNBO H_2“) prebiehala od 23. novembra 2023 do 8. februára 2024 (ďalej len „aukcia IF23“). Do aukcie IF23 prišlo 132 ponúk zo 17 krajín z celej Európy, ktoré požadovali 15-násobok dostupného rozpočtu, čo znamená výrazný nadmerný záujem. Výsledky vyhodnocovania boli zverejnené koncom apríla 2024.

V aukcii IF23 bolo vybraných sedem ponúk na prípravu dohôd o grante v celkovej výške 720 miliónov EUR príspevkov EÚ[74]. Vybrané projekty predložili ponuky vo výške od 0,37 EUR do 0,48 EUR za kilogram vyrobeného RFNBO H_2. Na základe koncepcie pilotnej aukcie založenej na platbe podľa ponuky (pay-as-bid) získajú tieto projekty granty z Inovačného fondu v rozsahu od 8 do 245 miliónov EUR. Očakáva sa, že dohody o grante budú podpísané v októbri 2024.

V rámci tejto prvej pilotnej aukcie Inovačný fond otestoval aj funkciu „aukcie ako služby“, ktorá umožňuje krajinám EHP využívať aukciu IF na prideľovanie dodatočných vnútroštátnych finančných prostriedkov na vnútroštátne projekty, na ktoré nezostali prostriedky z rozpočtu aukcie Inovačného fondu. Nemecko prispelo v rámci pilotnej aukcie 350 miliónmi EUR do segmentu vnútroštátneho financovania. Podobne aj GR pre opatrenia v oblasti klímy úzko spolupracuje s GR pre hospodársku súťaž na vytvorení podobnej funkcie pre pravidelné výzvy na predkladanie návrhov s názvom „Granty ako služba“. Obe funkcie umožňujú krajinám EHP využívať dobre zavedené postupy vyhodnocovania IF a vyhnúť sa zbytočnej administratívnej záťaži pri vývoji a realizácii nových schém podpory pre tie isté technológie.

[73] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/795 z 29. februára 2024, ktorým sa zriaďuje Platforma strategických technológií pre Európu („platforma STEP“), (Ú. v. EÚ L 2024/795, 29.2.2024).

[74] Tri projekty zo Španielska, dva z Portugalska a jeden projekt vo Fínsku a v Nórsku.

8.3. Modernizačný fond systému obchodovania s emisiami

Modernizačný fond je program solidarity financovaný systémom EU ETS. Poskytuje sa z neho podpora desiatim členským štátom s nižšími príjmami[75], pričom od roku 2024 to bude trinásť členských štátov s nižšími príjmami[76], pri plnení klimatických a energetických cieľov do roku 2030 tým, že im pomáha zavádzať projekty určené na modernizáciu energetických systémov a zvyšovanie energetickej efektívnosti. Rozpočet fondu pochádza z aukčného predaja časti stropu EU ETS (zodpovedajúceho 438 miliónom kvót), ktorý sa rozdeľuje medzi prijímajúce členské štáty podľa pevne stanoveného kľúča[77]. Okrem toho šesť prijímajúcich členských štátov previedlo 320 miliónov kvót z tretej fázy systému EU ETS (2013 – 2020) do Modernizačného fondu. Tým sa jeho celkový objem zvýši na viac ako 750 miliónov kvót alebo 56 miliárd EUR v rokoch 2021 až 2030 za predpokladu priemernej ceny uhlíka 75 EUR/tCO_2.

Hoci si členské štáty vyberajú investície, ktoré chcú podporiť, musia väčšinu svojich zdrojov z fondu použiť na prioritné investície. Patrí sem výroba a využívanie elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov, vykurovanie a chladenie, energetická efektívnosť, skladovanie a modernizácia energetických sietí, podpora domácností s nízkymi príjmami s cieľom riešiť energetickú chudobu a opatrenia na spravodlivú transformáciu v regiónoch závislých od fosílnych palív. Investičné návrhy preskúmava EIB. Komisia prijme rozhodnutie o vyplatení, keď EIB potvrdí investíciu ako prioritnú alebo ju investičný výbor fondu odporučí na financovanie ako neprioritnú. Rozhodnutia o vyplatení sa vydávajú každý rok v dvoch cykloch, ktoré sa vzťahujú na investície vo všetkých prijímajúcich členských štátoch.

Od januára 2021 bolo potvrdených 176 schém a jednotlivých projektov v celkovej výške 12,7 miliardy EUR, ktoré boli vyplatené prijímajúcim členským štátom. Tieto iniciatívy sa väčšinou týkajú elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov, energetickej efektívnosti, skladovania energie a modernizácie energetických sietí. V tabuľke 7 sa uvádzajú vyplatené sumy pre každý členský štát.

V júni 2024 Komisia prijala siedme rozhodnutie o vyplatení[78] v rámci Modernizačného fondu, druhé najväčšie od roku 2021. Na jeho základe EIB vyplatila desiatim prijímajúcim členským štátom[79] celkom 2,9 miliardy EUR na financovanie 39 investičných návrhov. Projekty zahŕňajú podporu domácnostiam na nákup a inštaláciu nových fotovoltických systémov v Česku a schémy podpory na základe rozdielových zmlúv na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov v Rumunsku. Predkladanie návrhov na ďalšie kolo v rámci

---

75 Prvými prijímajúcimi členskými štátmi boli Bulharsko, Česko, Estónsko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Slovensko.

76 V revízii smernice o ETS v roku 2023 sa k pôvodným desiatim členským štátom doplnili Grécko, Portugalsko a Slovinsko.

77 Príloha IIb k smernici o ETS – kľúč na rozdelenie finančných prostriedkov z Modernizačného fondu.

78 C(2024) 4190 final – Rozhodnutie Komisie z 12. júna 2024 o vyplatení príjmov z Modernizačného fondu podľa smernice 2003/87/ES – prvý polročný cyklus vyplácania v roku 2024.

79 V piatom rozhodnutí o vyplatení z Modernizačného fondu boli schválené platby Rumunsku (1,1 miliardy EUR), Česku (835 miliónov EUR), Poľsku (698 miliónov EUR), Maďarsku (77 miliónov EUR), Bulharsku (65 miliónov EUR), Litve (59 miliónov EUR), Chorvátsku (52 miliónov EUR), Slovensku (35 miliónov EUR), Lotyšsku (27 miliónov EUR) a Estónsku (24 miliónov EUR).

Modernizačného fondu sa skončilo 13. augusta 2024 v prípade neprioritných projektov a 10. septembra 2024 v prípade prioritných projektov.

Revízia smernice o ETS priniesla významné zmeny veľkosti a spravovania Modernizačného fondu. Veľkosť fondu sa zvýšila o 110 miliónov kvót. Toto navýšenie sa rozdelí medzi trinásť prijímajúcich členských štátov – desať pôvodných prijímateľov, ako aj Grécko, Portugalsko a Slovinsko. Vyšší podiel zdrojov fondu bol pridelený do zoznamu prioritných investícií, ktorý bol rozšírený o vykurovanie z obnoviteľných zdrojov a spravodlivú transformáciu v regiónoch závislých od uhlíka. Investície do plynu boli predmetom niekoľkých obmedzení. Od roku 2025 musia investície spĺňať aj požiadavky zásady „výrazne nenarušiť“ podľa nariadenia o taxonómii. Vzhľadom na revíziu bolo zmenené nariadenie o Modernizačnom fonde (nariadenie 2020/1001)[80]. Účinnosť nadobudlo 1. januára 2024.

Tabuľka 7. Celková výška finančných prostriedkov vyplatených z Modernizačného fondu (od 1. januára 2021 do 30. júna 2024)

Prijímajúci členský štát	**Vyplatené sumy (v miliónoch EUR)**
Bulharsko	262
Česko	4 343
Estónsko	178
Chorvátsko	262
Maďarsko	185
Litva	183
Lotyšsko	32
Poľsko	1 908
Rumunsko	4 679
Slovensko	615
Spolu	**12 647**

8.4. Dekarbonizačný fond systému obchodovania s emisiami pre Grécko

[80] Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/1001 z 9. júla 2020, ktorým sa stanovujú podrobné pravidlá uplatňovania smernice 2003/87/ES, pokiaľ ide o prevádzkovanie modernizačného fondu na podporu investícií na modernizáciu energetických systémov a zlepšenie energetickej efektívnosti niektorých členských štátov (Ú. v. EÚ L 221, 10.7.2020).

V článku 10a ods. 9 smernice o ETS sa Grécku za určitých podmienok udeľuje právo požiadať až o 25 miliónov kvót na dekarbonizáciu dodávok elektrickej energie na jeho ostrovoch[81]. Grécko, Európska komisia a EIB pracujú na zavedení tohto ustanovenia do praxe. EIB bude zodpovedná za posúdenie finančnej životaschopnosti a sociálno-ekonomických prínosov gréckeho návrhu projektu na dekarbonizáciu dodávok elektrickej energie na gréckych ostrovoch. Ak sa splnia všetky podmienky vrátane potvrdenia návrhu projektu Grécka predloženého podľa článku 10a ods. 9 zo strany EIB, kvóty sa predajú formou aukcie a výnosy sa poskytnú na spolufinancovanie až 60 % schválených zložiek projektu. Konkrétne by sa týmito finančnými prostriedkami mali podporiť projekty dodávok energie z obnoviteľných zdrojov na ostrovoch a pomôcť prepojiť ostrovy s elektrizačnou sústavou na pevnine.

9. Letecká doprava

Systém EU ETS reguluje emisie z leteckej dopravy od roku 2012. Na základe právnych predpisov sa systém vzťahuje na všetky lety s odletom z Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a s príletom do neho. V roku 2013 však EÚ obmedzila povinnosti systému obchodovania s emisiami pre odvetvie leteckej dopravy na lety v rámci EHP, aby podporila vývoj globálneho trhového opatrenia na zníženie emisií z leteckej dopravy Medzinárodnou organizáciou civilného letectva (ICAO)[82]. Obmedzenie rozsahu pôsobnosti smernice o ETS bolo odvtedy trikrát predĺžené a v revízii smernice o ETS z roku 2023 sa zdôrazňuje, že by malo ísť o poslednú časovo obmedzenú výnimku zo systému EU ETS[83].

V rokoch 2013 až 2023 sa v rámci systému EU ETS dosiahlo celkové zníženie čistých emisií CO_2 z leteckej dopravy o 206 Mt financovaním zníženia emisií v iných odvetviach. V rokoch 2012 – 2020 využili prevádzkovatelia leteckej dopravy takmer 19 miliónov medzinárodných kreditov na dosiahnutie súladu v rámci systému EU ETS.

Od 1. januára 2020 sa systém EU ETS vzťahuje na emisie z odletov do Švajčiarska, zatiaľ čo švajčiarsky ETS sa vzťahuje na lety z letísk EHP. Tým sa zabezpečuje motivácia dekarbonizovať a zároveň sa vyrovnávajú podmienky v oboch smeroch. Od 1. januára 2021 sa systém EU ETS uplatňuje na lety do Spojeného kráľovstva, zatiaľ čo systém ETS Spojeného kráľovstva sa uplatňuje na lety smerujúce na letiská v EHP. Takto sa aj napriek odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ stanovovanie cien uhlíka na emisie z leteckej dopravy vzťahuje aj naďalej.

---

81 Na možné použitie podľa článku 10a ods. 9 smernice o ETS bolo vyčlenených 25 miliónov kvót [oznámenie Komisie s názvom Zverejnenie celkového počtu kvót v obehu v roku 2021 na účely trhovej stabilizačnej rezervy v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami zriadeného smernicou 2003/87/ES a množstva nepridelených kvót v období 2013 – 2020, 2022/C 195/02, C/2022/2780(Ú. v. EÚ C 195, 13.5.2022)].

82 Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 377/2013/EÚ z 24. apríla 2013 o dočasnej výnimke zo smernice 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve (Ú. v. EÚ L 113, 25.4.2013).

83 Odôvodnenie 30 smernice 958/2024/EÚ, ktorou sa reviduje smernica o ETS

Od 1. januára 2024 sa systém EU ETS vzťahuje na emisie z väčšiny letov[84] do deviatich najvzdialenejších regiónov EÚ a z nich, ako aj na emisie z odletov z najvzdialenejších regiónov do Švajčiarska a Spojeného kráľovstva. Celkovo to znamená rozšírenie emisií, na ktoré sa vzťahuje stanovovanie cien uhlíka v rámci systému ETS, približne o 7 %. Švajčiarsko od roku 2024 zahrnulo do svojho ETS aj emisie z letov do najvzdialenejších regiónov[85].

Zároveň sa v záujme uľahčenia pokroku v organizácii ICAO predĺžil obmedzený vnútroeurópsky rozsah pôsobnosti systému EU ETS pre leteckú dopravu do konca roku 2026, keďže všetky významné tretie krajiny by mali od roku 2027 uplatňovať systém kompenzácie a znižovania emisií uhlíka v medzinárodnom letectve (CORSIA). Na dobrovoľnej fáze systému CORSIA, ktorá trvá od roku 2024 do roku 2026, sa zúčastňuje 129 štátov.

V roku 2023 bolo v súlade s platným rozsahom pôsobnosti systému EU ETS vydaných približne 26 miliónov kvót pre leteckú dopravu. Bezodplatné prideľovanie emisných kvót dosiahlo 22,5 milióna kvót. Prevádzkovatelia lietadiel, ktorých spravujú vnútroštátni správcovia v EHP, dostali bezodplatne o niečo menej než 0,5 milióna švajčiarskych kvót pre leteckú dopravu v rámci švajčiarskeho systému ETS. V roku 2023 sa formou aukcie obchodovalo s 5,7 milióna kvót pre leteckú dopravu.

Emisie prevádzkovateľov lietadiel sa v roku 2023 v porovnaní s rokom 2022 naďalej zvyšovali. V roku 2023 predstavovali emisie 54,1 Mt ekvivalentu CO_2 (vrátane 0,9 Mt prevádzkovateľov spravovaných Švajčiarskom), čo je viac ako 49,5 Mt v roku 2022. Emisie z leteckej dopravy v rámci systému EU ETS sa blížia k úrovniam z roku 2019 (upraveným o odchod Spojeného kráľovstva z EÚ), čo potvrdzuje návrat k úrovniam emisií spred pandémie COVID-19[86]. Tabuľka 8 V tabuľke 8 sú uvedené overené emisie prevádzkovateľov lietadiel spolu s objemom emisných kvót, ktoré boli od roku 2019 v odvetví leteckej dopravy bezodplatne pridelené a obchodované formou aukcie. Od roku 2021 sa systém EU ETS už nevzťahuje na lety s príletom zo Spojeného kráľovstva.

V rámci balíka Fit for 55 boli v roku 2023 prijaté dve reformy týkajúce sa systému EU ETS pre leteckú dopravu – s cieľom dosiahnuť pokrok v znižovaní emisií v tomto odvetví[87] a implementovať systém CORSIA pre mimoeurópske lety leteckých spoločností so sídlom v EÚ do práva EÚ[88]. Implementácia práve prebieha.

---

84 Dočasná výnimka zo systému EU ETS sa poskytuje do roku 2030 pre emisie z letov medzi letiskom v najvzdialenejšom regióne v jednom členskom štáte a letiskom v tom istom členskom štáte.

85 Dodatočné bezodplatné prideľovanie emisných kvót na lety do najvzdialenejších regiónov, Systém obchodovania s emisiami pre prevádzkovateľov lietadiel, Spolkový úrad pre životné prostredie, 31. 8. 2024

86 Prehľad európskej leteckej dopravy 24. – 30. mája, Eurocontrol, 1. 6. 2023.

87 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/958 z 10. mája 2023, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o príspevok leteckej dopravy k cieľu Únie v oblasti znižovania emisií v celom hospodárstve a ktorou sa primerane vykonáva globálne trhové opatrenie (Ú. v. EÚ L 130, 16.5.2023).

88 Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/136 z 18. januára 2023, ktorým sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o oznamovanie kompenzácie v súvislosti s globálnym trhovým opatrením pre prevádzkovateľov lietadiel so sídlom v Únii (Ú. v. EÚ L 19, 20.1.2023).

S cieľom implementovať systém CORSIA do práva EÚ Komisia vo februári 2024 prijala zoznam štátov, ktoré sa považujú za štát uplatňujúce systém CORSIA na emisie v roku 2023[89]. Tento zoznam sa každoročne aktualizuje. V júli 2024 Komisia uverejnila pravidlá výpočtu požiadaviek na kompenzáciu podľa systému CORSIA[90]. Príslušné orgány v členských štátoch budú tieto pravidlá používať pre emisie do konca roku 2026.

Významným krokom na zlepšenie transparentnosti bolo, že Komisia v marci 2024 uverejnila súhrnné ročné údaje o emisiách z činností leteckej dopravy za rok 2022[91]. Toto uverejnenie nasledovalo po vyhlásení Komisie[92], ktoré bolo vydané počas legislatívneho procesu revízie smernice o ETS v roku 2023. Komisia sa zaviazala zverejňovať viac údajov o emisiách z medzinárodnej leteckej dopravy, pričom bude chrániť citlivé obchodné údaje.

Tabuľka 8. Letecká doprava v systéme EU ETS (2019 – 2023) – overené emisie [v miliónoch ton ekvivalentu CO_2], bezodplatné pridelenie a kvóty obchodované formou aukcie [v miliónoch kvót]

Rok	2019	2020	2021[59]	2022	2023
Overené emisie – letecká doprava	68,2	25,2	27,9	49,5	54,1
Medziročná zmena[1]	+1 %	–63 %	+30 %	+77 %	+9,5 %
Bezodplatné prideľovanie emisných kvót (EÚ27 + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko + Spojené kráľovstvo + Švajčiarsko)[1]	31,3[1]	32,5	24,0	23,1	22,5
Bezodplatné prideľovanie emisných kvót z osobitnej rezervy pre nových účastníkov a rýchlo rastúcich prevádzkovateľov	1,0	0,8	0,3	0,25	0,23
Objemy kvót obchodovaných formou aukcie	5,5	9,2	3,8	3,7	5,7

89 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2024/622 z 22. februára 2024 o zozname štátov, ktoré sa považujú za štáty uplatňujúce systém CORSIA na účely smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokiaľ ide o emisie v roku 2023 (Ú. v. EÚ L, 2024/622, 23.2.2024).

90 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2024/1879 z 9. júla 2024, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokiaľ ide o výpočet kompenzačných požiadaviek na účely systému CORSIA (Ú. v. EÚ L, 2024/1879, 10.7.2024).

91 Zverejnenie údajov o emisiách z leteckej dopravy za rok 2022, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 8. 3. 2024.

92 Vyhlásenie Komisie, 20. 4. 2023

Revidovanou smernicou o ETS z roku 2023 sa podporuje uplatňovanie zásady „znečisťovateľ platí“ v odvetví leteckej dopravy. Bezodplatne prideľované emisné kvóty pre prevádzkovateľov lietadiel sa do konca roka 2025 postupne zrušia. V roku 2024 sa prevádzkovateľom lietadiel pridelí o 25 % menej bezodplatných kvót.

Zároveň sa vyčlení 20 miliónov kvót (s odhadovanou súčasnou trhovou hodnotou približne 1,5 miliardy EUR pri cene uhlíka 75 EUR/tCO_2) na ďalšiu podporu zavádzania oprávnených alternatívnych palív. Táto podpora zvyšuje finančný stimul, ktorý systém EU ETS predstavuje pre alternatívne palivá v porovnaní s fosílnymi palivami, pričom nulový emisný faktor predstavuje finančný stimul približne vo výške nad 200 EUR na tonu paliva. Tento stimul je k dispozícii pre oprávnené palivá dodávané na trasách systému ETS od 1. januára 2024. Očakáva sa, že prebiehajúcou revíziou smernice o zdaňovaní energie sa tento stimul ešte zvýši.

Keďže sa uznáva, že vplyvy leteckej dopravy, ktoré nesúvisia s emisiami CO_2, už nemožno ignorovať[93], zaviedol sa osobitný rámec monitorovania, nahlasovania a overovania, ktorý sa začne uplatňovať 1. januára 2025. Vykonávacie pravidlá boli stanovené v druhej revízii nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní, ktorá bola prijatá 29. augusta 2024[94].

10. Námorná doprava

Námorná doprava je významným zdrojom emisií CO_2, ktorý predstavuje približne 3 – 4 % celkových emisií CO_2 v EÚ, t. j. viac ako 126 Mt v roku 2023, ak sa zohľadnia všetky emisie z plavieb do prístavov a z prístavov EHP. Revíziou smernice o ETS z roku 2023 sa rozšíril systém EU ETS na emisie z činností námornej dopravy od 1. januára 2024. Emisie z námornej dopravy sú zahrnuté do rozsahu pôsobnosti systému EU ETS v prípade 50 % emisií z plavieb, ktoré sa začínajú alebo končia mimo EHP, a 100 % emisií, ktoré vznikajú medzi dvoma prístavmi a keď sa lode nachádzajú v prístave EHP. Pri zohľadnení tohto rozsahu pôsobnosti sa systém EU ETS vzťahuje na 85 Mt CO_2 z námornej dopravy v roku 2023.

Toto rozšírenie systému EU ETS vychádza z ustanovení platných pre ostatné odvetvia, na ktoré sa vzťahuje, ako aj z nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní emisií skleníkových plynov z námornej dopravy (nariadenie 2015/757 o monitorovaní, nahlasovaní a overovaní emisií skleníkových plynov z námornej dopravy)[95]. V rokoch 2024 a 2025 (prvé dva roky vykonávania) sa systém EU ETS bude vzťahovať na emisie CO_2 z veľkých lodí, ktoré zastavia

---

93 Celkový vplyv globálnej leteckej dopravy na klímu je podstatne väčší ako samotná zložka CO_2. Odhaduje sa, že celkové vplyvy leteckej dopravy sú dvoj- až štvornásobne vyššie než vplyvy emisií CO_2, ak sa zohľadnia vplyvy, ktoré nesúvisia s CO_2. Riešenie týchto emisií je dôležité, pretože Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC) vo svojej šiestej hodnotiacej správe o zmierňovaní zmeny klímy označil medzinárodnú leteckú dopravu (a lodnú dopravu) za odvetvia, ktoré nedosahujú ciele v oblasti klímy, ktoré by boli potrebné na obmedzenie zvyšovania globálnej teploty v súlade s Parížskou dohodou.

94 Dohodnuté nové pravidlá monitorovania pre systém EU ETS vrátane emisií iných ako emisie CO_2 z odvetvia leteckej dopravy, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 30. 8. 2024

95 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/757 z 29. apríla 2015 o monitorovaní, nahlasovaní a overovaní emisií skleníkových plynov z námornej dopravy a o zmene smernice 2009/16/ES (Ú. v. EÚ L 123, 19.5.2015).

v prístavoch EHP, bez ohľadu na to, pod akou vlajkou sa plavia. Od roku 2026 sa rozšíri na emisie CH_4 (metánu) a N_2O (oxidu dusného).

Povinnosť námorného odvetvia odovzdať emisné kvóty v rámci systému EU ETS sa bude zavádzať postupne. Počas počiatočného obdobia postupného zavádzania budú lodné spoločnosti povinné odovzdať kvóty len za časť svojich emisií podľa nasledujúceho časového rámca:

- 2025: za 40 % svojich emisií nahlásených v roku 2024,
- 2026: za 70 % svojich emisií nahlásených v roku 2025,
- od roku 2027: za 100 % svojich nahlásených emisií v roku 2026 a v ďalších rokoch.

Na zabezpečenie environmentálnej integrity systému EU ETS, keď sa v rokoch 2024 a 2025 odovzdá menej kvót v porovnaní s overenými emisiami z námornej dopravy, členské štáty zrušia počet kvót zodpovedajúci tomuto rozdielu.

Revízia nariadenia o monitorovaní, nahlasovaní a overovaní emisií oxidu uhličitého z námornej dopravy a príslušných sekundárnych právnych predpisov bola dokončená v roku 2023. Celkovo bolo prijatých osem vykonávacích a delegovaných aktov[96], aby sa systém EU ETS pre námornú dopravu sfunkčnil od roku 2024. Komisia s podporou Európskej námornej bezpečnostnej agentúry pomáha zainteresovaným stranám pri vykonávaní prostredníctvom komunikačných a osvetových iniciatív vrátane usmerňujúcich dokumentov[97].

Zahrnutie emisií z námornej dopravy do systému EU ETS je súčasťou celkovej stratégie EÚ na dekarbonizáciu tohto odvetvia. Rovnako ako všetky právne predpisy týkajúce sa námornej dopravy v rámci balíka „Fit for 55“[98], aj tento balík bude stimulovať energetickú efektívnosť a nízkouhlíkové riešenia, ako aj pomáhať znižovať cenový rozdiel medzi alternatívnymi nízkouhlíkovými palivami a tradičnými fosílnymi palivami v námornej doprave. Lode, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti systému EU ETS, predložia údaje o emisiách za prvé obdobie nahlasovania (2024) do 31. marca 2025 a odovzdajú zodpovedajúci počet emisných kvót do 30. septembra 2025. Rovnako ako v prípade iných odvetví zahrnutých do systému EU ETS budú za vykonávanie systému zodpovedné predovšetkým príslušné orgány v členských štátoch. Zahŕňa to inšpekcie a donucovacie opatrenia, ako aj schvaľovanie plánov monitorovania, ktoré predkladajú lode po posúdení akreditovanými overovateľmi.

---

96 Patria sem vykonávacie nariadenie (EÚ) 2023/2297, vykonávacie nariadenie (EÚ) 2023/2449, vykonávacie nariadenie (EÚ) 2023/2599, delegované nariadenie (EÚ) 2023/2776, delegované nariadenie (EÚ) 2023/2849, vykonávacie rozhodnutie (EÚ) 2023/2895, delegované nariadenie (EÚ) 2023/2917, vykonávacie rozhodnutie (EÚ) 2024/411.

97 Ďalšie informácie nájdete na webovom sídle Komisie Zníženie emisií z lodnej dopravy.

98 Okrem rozšírenia systému EU ETS na námornú dopravu medzi tieto opatrenia patrí aj iniciatíva na zvýšenie dopytu po udržateľných alternatívnych palivách (iniciatíva FuelEU Maritime, ktorou sa mení smernica 2009/16/ES) a revízia existujúcich smerníc o zdaňovaní energie (smernica 2003/96/ES), infraštruktúrach pre alternatívne palivá (smernica 2014/94/EÚ) a energii z obnoviteľných zdrojov [smernica (EÚ) 2018/2001].

Smernica o ETS obsahuje ustanovenie o podávaní správ a preskúmaní, ktorého cieľom je monitorovať vykonávanie systému EU ETS v námornej doprave, najmä s cieľom včas odhaliť a riešiť akékoľvek vyhýbanie sa povinnosti a posúdiť príslušný vývoj v Medzinárodnej námornej organizácii, kde EÚ podporuje vývoj globálneho mechanizmu stanovovania cien emisií skleníkových plynov pre námornú dopravu spolu s palivovou normou upravujúcou postupné znižovanie intenzity emisií skleníkových plynov v lodnom palive. Okrem toho Komisia v roku 2026 preskúma systém EU ETS pre námornú dopravu a preskúma možné rozšírenie jeho rozsahu pôsobnosti na lode s hrubou tonážou nižšou ako 5 000 ton, ale nie nižšou ako 400 ton.

11. Vykonávací rámec systému EU ETS

Bezproblémové fungovanie a environmentálna dôveryhodnosť systému EU ETS závisia od spoľahlivého rámca požiadaviek na monitorovanie, podávanie správ, overovanie a akreditáciu. Tieto požiadavky sú harmonizované v nariadení o monitorovaní a nahlasovaní a nariadení o akreditácii a overovaní (nariadenie 2018/2067)[99]. Krajiny sú povinné každoročne podávať správy o vykonávaní týchto nariadení a smernice o ETS.

Táto kapitola sa opiera o údaje o vykonávaní systému EU ETS, ktoré krajiny každoročne nahlasujú podľa článku 21 smernice o ETS (termín 30. júna). Do 25. októbra 2024, teda do dňa, keď bola táto správa dokončená, Taliansko stále nepredložilo správu za rok 2023. Vzhľadom na to, že nie sú k dispozícii najnovšie údaje za Taliansko, v tejto kapitole sa používajú údaje, ktoré Taliansko oznámilo za rok 2022, ako náhradné údaje, aby bolo možné vykonať medziročné porovnanie. V prípade všetkých ostatných krajín sa použili údaje z roku 2023.

11.1. Monitorovanie a nahlasovanie emisií

Systém na monitorovanie emisií v rámci EU ETS sa opiera o modulový prístup. Prevádzkovateľom poskytuje vysokú úroveň flexibility, čím sa zabezpečuje tak nákladová efektívnosť, ako aj spoľahlivosť údajov o emisiách. Prevádzkovatelia môžu používať niekoľko monitorovacích prístupov („metodika založená na výpočtoch“ alebo „metodika založená na meraniach“, výnimočne aj „rezervný postup“) vrátane kombinácie metód pre jednotlivé časti zariadenia. V prípade prevádzkovateľov lietadiel sú dovolené len metodiky založené na výpočtoch, pričom základným parametrom letu je spotreba paliva.

V nariadení o monitorovaní a nahlasovaní sa vyžaduje, aby zariadenia aj prevádzkovatelia lietadiel mali plán monitorovania schválený príslušným vnútroštátnym orgánom. Týmto sa prevádzkovateľom lietadiel zabraňuje v svojvoľnom výbere monitorovacích metodík a časových obmien. V roku 2023 päť krajín[100] (rovnakých ako v roku 2022) naďalej

[99] Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/2067 z 19. decembra 2018 o overovaní údajov a o akreditácii overovateľov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 334, 31.12.2018). Toto nariadenie bolo v roku 2020 zmenené nariadením Komisie (EÚ) 2020/2084 a v roku 2024 nariadením (EÚ) 2024/1321. Pozri konsolidované znenie.

[100] Týmito členskými štátmi boli Dánsko, Fínsko, Holandsko, Maďarsko a Litva. Chorvátsko už nenahlasuje údaje prostredníctvom zjednodušeného nahlasovania.

povoľovalo zariadeniam používať zjednodušené plány monitorovania v prípadoch nízkeho rizika[101]. Pokiaľ ide o leteckú dopravu, toto ustanovenie sa už nepoužíva v prípade prevádzkovateľov s nízkymi emisiami v žiadnej krajine.

Väčšina zariadení v plnej miere splnila zákonné požiadavky na monitorovanie emisií. Väčšina používala na výpočet svojich emisií metodiku založenú na výpočtoch[102]. Len 151 zariadení (1,8 %) v 22 krajinách nahlásilo, že používa systémy kontinuálneho merania emisií (CEM), čo je o sedem viac než v roku 2022. Z nich 94 zariadení používalo systémy CEM na meranie emisií CO_2, 43 na meranie emisií N_2O a 14 na meranie oboch druhov plynov. Systémy CEM sa používajú najčastejšie v Nemecku a Česku. V 39 zariadeniach namerané emisie obsahovali aj biogénny CO_2. Zo všetkých zariadení používajúcich systémy CEM používalo túto metodiku 72 pri viac ako 95 % svojich emisií, pričom zvyšných 79 používalo kombináciu systémov CEM a metodiky založenej na výpočtoch.

Len desať krajín nahlásilo používanie rezervného postupu. Tento postup sa použil v prípade 23 zariadení pokrývajúcich približne 2,6 Mt ekvivalentu CO_2 (o 4 zariadenia menej ako v roku 2022, ale z hľadiska emisií podobné). Na jedno zariadenie v Holandsku pripadá 56 % celkových emisií nahlásených s použitím rezervnej metodiky z dôvodu jej komplexného nastavenia.

V roku 2023 väčšina zariadení spĺňala minimálne požiadavky na úrovne[103] podľa nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní. Len 98 zariadení kategórie C (nárast z 96 v roku 2022) sa podľa správ odchýlilo prinajmenšom pri jednom parametri od požiadavky uplatňovať na väčšie zdrojové prúdy najvyššie úrovne. Tieto zariadenia sa nachádzajú v 17 rôznych krajinách (rovnako ako v roku 2022) a predstavujú 15,9 % zariadení kategórie C. Tieto odchýlky sú povolené len vtedy, keď prevádzkovateľ preukáže, že splnenie najvyššej úrovne je technicky nerealizovateľné alebo je spojené s neprimeranými nákladmi. Ak tieto podmienky už neplatia, prevádzkovateľ musí systém monitorovania zodpovedajúcim spôsobom zlepšiť.

Nariadenie o monitorovaní a nahlasovaní bolo prvýkrát zmenené v októbri 2023 s cieľom vykonať revíziu smernice o ETS v roku 2023[104]. Kľúčové zmeny sa týkali pravidiel monitorovania a nahlasovania pre nový systém ETS2 (pozri kapitolu 2). Okrem toho sa v aktualizovaných pravidlách zohľadňuje povinnosť zariadení na spaľovanie komunálneho odpadu monitorovať a nahlasovať svoje emisie v rámci systému EU ETS od roku 2024. Zmeny

101 Článok 13 nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní.

102 Hlavným dôvodom je, že metodika založená na meraniach si vyžaduje významné zdroje a know-how, ktoré mnohí menší prevádzkovatelia nemajú.

103 V nariadení o monitorovaní a nahlasovaní sa vyžaduje, aby všetci prevádzkovatelia spĺňali určité minimálne úrovne. Zariadenia, ktoré vypúšťajú viac ako 50 kt CO_2, musia spĺňať najvyššiu úroveň pre veľké zdrojové prúdy (čo znamená spoľahlivejšiu kvalitu údajov), zatiaľ čo na menšie zdroje sa z dôvodu nákladovej efektívnosti vzťahujú menej prísne požiadavky.

104 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2023/2122 zo 17. októbra 2023, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie (EÚ) 2018/2066, pokiaľ ide o aktualizáciu monitorovania a nahlasovania emisií skleníkových plynov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L, 2023/2122, 18.10.2023).

týkajúce sa zariadení a leteckej dopravy sa uplatňujú od 1. januára 2024, zatiaľ čo pravidlá pre systém ETS2 nadobudli účinnosť v júli 2024.

Druhá revízia nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní bola prijatá 29. augusta 2024[105]. Zavádzajú sa ňou požiadavky na monitorovanie a nahlasovanie vplyvov leteckej dopravy, ktoré nie sú spojené s CO_2, na let a na spôsob zohľadnenia nulového emisného faktora spaľovania obnoviteľných palív nebiologického pôvodu (RFNBO), fosílnych palív vyrobených z odpadu (RCF) a syntetických nízkouhlíkových palív v rámci ETS. Kľúčovou podmienkou nulového emisného faktora je preukázanie splnenia kritérií udržateľnosti a úspor emisií. Revidovaným nariadením sa zlepšujú aj existujúce pravidlá vrátane tých, ktoré sa týkajú monitorovania a nahlasovania prevodu CO_2 inými prostriedkami ako potrubím a CO_2, ktorý sa považuje za trvalo chemicky viazaný vo výrobku.

Zmeny sa vykonali aj s cieľom upraviť, ako môže byť používanie nedávno vytvorenej celoeurópskej databázy pre biopalivá[106] spôsobom preukázania súladu s kritériami udržateľnosti a úspor emisií. Zaviedli sa ďalšie podrobné požiadavky na monitorovanie a podávanie správ, ktoré sa týkajú používania alternatívnych leteckých palív, harmonizácie prahových hodnôt pre malé zdroje emisií a spracovania biomasy/RFNBO/RCF v leteckej doprave. Druhá revízia nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní takisto prispieva k vykonávaniu systému ETS2, pričom sa zaoberá zmenami, ktoré zostali z prvej revízie, s cieľom podporiť ďalšiu harmonizáciu, znížiť administratívne zaťaženie prevádzkovateľov a vnútroštátnych orgánov a zlepšiť celkovú účinnosť systému.

Nariadenie o monitorovaní, nahlasovaní a overovaní v námornej doprave bolo revidované v roku 2023[107] s cieľom pripraviť sa na rozšírenie systému EU ETS na námornú dopravu, najmä s cieľom zahrnúť emisie iné ako emisie CO_2 a podrobné pravidlá určovania emisií spoločností, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti systému EU ETS.

11.2. Overovanie a akreditácia

Overovatelia správ o emisiách v rámci systému EU ETS musia byť akreditovaní vnútroštátnym akreditačným orgánom v súlade s nariadením o akreditácii a overovaní a normou ISO 14065 (medzinárodná norma ISO). Akreditovaní overovatelia môžu pôsobiť na základe vzájomného uznávania vo všetkých krajinách zapojených do systému EU ETS, čím sa v plnom rozsahu využívajú výhody jednotného trhu. Tým sa zabezpečí aj dostatočná dostupnosť služieb v celej EÚ. Podrobný prehľad akreditačných a overovacích aspektov v roku 2023 je uvedený v tabuľke F v oddiele IV sprievodného pracovného dokumente útvarov Komisie.

V roku 2023 bolo pre zariadenia akreditovaných 105 overovateľov a pre prevádzkovateľov lietadiel 20 overovateľov. V roku 2023 okrem toho 28 krajín oznámilo, že na ich území pôsobí aspoň jeden zahraničný overovateľ, pričom šesť krajín oznámilo, že majú len zahraničných

105 Vykonávacie nariadenie 2018/2066 – pozri poznámku pod čiarou č. 7.
106 Ďalšie informácie nájdete v databáze Únie pre biopalivá.
107 Nariadenie 2015/757 – pozri poznámku pod čiarou č. 98.

overovateľov. Svedčí to o tom, že vzájomné uznávanie overovateľov medzi krajinami naďalej úspešne funguje.

Zistilo sa, že overovatelia vykazujú vysokú mieru súladu s nariadením o akreditácii a overovaní. Za rok 2023 nebolo hlásené žiadne pozastavenie činnosti overovateľa ani odobratie akreditácie overovateľa. V 2 prípadoch bol rozsah akreditácie overovateľov obmedzený (Fínsko a Poľsko). Pre porovnanie, v roku 2022 boli nahlásené tri pozastavenia činnosti, jedno odobratie akreditácie a jedno obmedzenie rozsahu činnosti.

Súčasne s revíziou nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní bolo revidované aj nariadenie o akreditácii a overovaní. Revízia bola prijatá 13. mája 2024, pred uplynutím lehoty na predloženie správ s overenými východiskovými údajmi do 30. mája 2024. Cieľom tejto zmeny bolo:

- V prípade bezplatného prideľovania emisných kvót priemyselným zariadeniam: určiť úlohu overovateľa pri kontrole

  vykonávania odporúčaní týkajúcich sa energetickej efektívnosti ako jednej z podmienok pre bezodplatné prideľovanie kvót a pri kontrole, či sa uplatňujú výnimky z tejto podmienky podľa článku 22a nariadenia o bezodplatnom prideľovaní kvót.

- V prípade systému ETS2: rozšíriť uplatňovanie nariadenia na overovanie pre systém ETS2 (napr. zavedenie nového rozsahu akreditácie pre systém ETS2, osobitné pravidlá o tom, kedy sa upustí od návštev na mieste, úloha overovateľa pri kontrole dvojitého započítania medzi oboma systémami).

- Zosúladiť nariadenie o akreditácii a overovaní s revidovaným nariadením o monitorovaní a nahlasovaní pre odvetvie leteckej dopravy: objasniť úlohu overovateľa pri posudzovaní súladu s článkami 54 a 54a nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní, ktoré obsahujú osobitné požiadavky na spôsob priraďovania udržateľných leteckých palív a ich emisií k letom.

- Zlepšiť existujúce požiadavky v oblasti akreditácie a overovania, napríklad tým, že sa overovateľom umožní vykonávať virtuálne návštevy na mieste v odvetví leteckej dopravy mimo výnimočných okolností.

Prebieha druhá revízia nariadenia o akreditácii a overovaní. Bude sa zaoberať požiadavkami na akreditáciu a overovanie vplyvov leteckej dopravy, ktoré nie sú spojené s CO_2, úlohou overovateľa pri overovaní dosahovania míľnikov a cieľov zahrnutých do plánov klimatickej neutrality zariadení a ďalšími zmenami zavedenými v druhej revízii nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní.

11.3. Usmerňovacie dokumenty

Komisia vypracovala usmernenia[108] k monitorovaniu, podávaniu správ, overovaniu a akreditácii. Cieľom je poskytnúť príslušným orgánom, prevádzkovateľom, overovateľom a iným zainteresovaným stranám podrobné pokyny, techniky a najlepšie postupy týkajúce sa vykonávania systému EU ETS. Tieto usmernenia zohrávajú dôležitú úlohu pri zabezpečovaní integrity, transparentnosti, harmonizácie a presnosti údajov o emisiách v rámci systému EU ETS. S vývojom metodík a technológií uplatňovanie najlepších postupov a nových techník pomáha znižovať počet chýb a podporuje celkovú účinnosť systému pri znižovaní emisií skleníkových plynov. Tieto dokumenty sa aktualizujú tak, aby sa v nich zohľadňovali revízie nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní a nariadenia o akreditácii a overovaní. Prednosť budú mať všeobecné usmernenia pre zariadenia, pre prevádzkovateľov lietadiel, ako aj usmernenia týkajúce sa biomasy a obnoviteľných palív.

11.4. Vnútroštátne príslušné orgány

Spôsob, akým sú príslušné vnútroštátne orgány organizované pri vykonávaní systému EU ETS, sa v jednotlivých krajinách líši. V niektorých krajinách sa na vykonávaní podieľajú viaceré miestne orgány, zatiaľ čo v iných je vykonávanie centralizovanejšie. Krajiny si tieto prístupy vyberajú na základe nákladovej a časovej efektívnosti. Prehľad koordinácie medzi príslušnými orgánmi, ktoré vykonávajú systém EU ETS, je uvedený v tabuľke G v oddiele IV sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie.

Všetky krajiny uviedli, že v roku 2023 mali aspoň jeden ústredný príslušný orgán zapojený do vykonávania systému EU ETS. V 14 krajinách bol za všetky činnosti systému EU ETS zodpovedný len jeden ústredný príslušný orgán. V prípade, že činnosti v rámci systému EU ETS riadi viacero príslušných orgánov, krajiny uviedli, že na koordináciu práce medzi týmito orgánmi používajú jedno alebo viacero rôznych riešení a nástrojov. Tieto riešenia a nástroje zahŕňajú ústredný príslušný orgán zodpovedný za monitorovanie, nahlasovanie, akreditáciu a overovanie (12 krajín), zohrávanie koordinačnej úlohy[109] (10 krajín), ústredný príslušný orgán vydávajúci záväzné pokyny a usmernenia pre miestne orgány (5 krajín), poskytovanie spoločnej odbornej prípravy pre príslušné orgány (8 krajín) a zvolávanie pravidelných zasadnutí pracovných skupín alebo stretnutí medzi orgánmi (13 krajín).

V roku 2023 neúčtovalo 16 krajín prevádzkovateľom zariadení správne poplatky za povoľovanie a schvaľovanie plánov monitorovania (rovnako ako v roku 2022). Prevádzkovatelia lietadiel v 17 krajinách takisto nemuseli platiť žiadne poplatky (rovnako ako v roku 2022). Poplatky sa medzi jednotlivými krajinami a typmi služieb výrazne líšili – približne od 19 EUR do 8 442 EUR za povolenie a schválenie plánu monitorovania zariadení a od 2 EUR do 4 100 EUR za prevádzkovateľov lietadiel. S výnimkou Česka krajiny

[108] Monitorovanie, nahlasovanie a overovanie emisií v rámci systému EU ETS, GR pre opatrenia v oblasti klímy, 31. 8. 2024

[109] Ak sú za prácu v oblasti monitorovania, nahlasovania a overovania zodpovedné regionálne/miestne orgány, príslušné dokumenty (ako sú plány monitorovania) preskúmava aj ústredný príslušný orgán s cieľom monitorovať kvalitu procesov v oblasti monitorovania, nahlasovania a overovania.

uviedli, že vyberajú správne poplatky v rôznych výškach aj za významné zmeny plánov monitorovania. Prehľad administratívnych poplatkov v rámci systému EU ETS je uvedený v tabuľke H v oddiele IV sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie.

11.5. Dodržiavanie súladu so systémom EU ETS

Dodržiavanie súladu so systémom EU ETS sa overuje v ročných cykloch. Prevádzkovateľ musí za každý rok prevádzky predložiť výročnú správu o emisiách do 31. marca nasledujúceho roka. Keď overenú správu skontroluje príslušný orgán, prevádzkovateľ musí do 30. septembra toho istého roku odovzdať počet kvót zodpovedajúci jeho overeným emisiám[110].

Za každú tonu emitovaného CO_2, za ktorú neboli včas odovzdané žiadne kvóty, sa v smernici o ETS ukladá pokuta vo výške 100 EUR[111]. Je to navyše k nákladom spojeným s odovzdaním príslušných kvót. Na porušenie právnych predpisov v súvislosti so systémom EU ETS sa môžu vzťahovať aj iné pokuty.

Podrobný prehľad dodržiavania súladu so systémom EU ETS je uvedený v tabuľkách I až K v oddiele IV pracovného dokumentu útvarov Komisie.

V cykle hodnotenia súladu v roku 2023 zostala úroveň plnenia povinností v rámci systému EU ETS veľmi vysoká. Po väčšinu rokov si prevádzkovatelia zodpovední za vyše 9 % emisií zo zariadení a z leteckej dopravy splnili svoje právne povinnosti včas. Efektívnosť systému hodnotenia súladu sa zlepšila vďaka rozšíreniu používania elektronického nahlasovania. V roku 2023 používalo 12 krajín automatické IT systémy a elektronické vzory pre plány monitorovania, správy o emisiách, správy o overení a/alebo správy o vylepšeniach. Deväť krajín takisto používalo automatické IT systémy na riadenie pracovného postupu pre plány metodiky monitorovania, výročné správy o úrovni činnosti a iné výmeny informácií týkajúcich sa údajov o prideľovaní kvót.

Vzhľadom na výnimočné okolnosti deväť krajín (šesť v roku 2022) umožnilo overovateľom vykonať virtuálne návštevy na mieste[112]. V prípade siedmich zariadení a jedenástich prevádzkovateľov lietadiel boli virtuálne návštevy na mieste schválené príslušným orgánom.

Kontroly súladu ročných správ o emisiách zariadení sa medzi príslušnými orgánmi líšia. V roku 2023 všetky príslušné orgány skontrolovali úplnosť správ od zariadení a väčšina z nich tak urobila v prípade správ od prevádzkovateľov lietadiel. Výnimkou boli príslušné orgány Grécka a Lotyšska (s desiatimi, resp. dvomi prevádzkovateľmi lietadiel), ako aj Lichtenštajnska a Severného Írska, pretože tieto dve krajiny nespravujú žiadnych prevádzkovateľov lietadiel.

---

110 V revízii smernice o ETS na rok 2023 sa lehota na odovzdanie kvót posunula z 30. apríla na 30. september (platí od roku 2024).

111 Pokuta je indexovaná v závislosti od inflácie.

112 Článkom 34a nariadenia o akreditácii a overovaní sa overovateľovi umožňuje vykonať virtuálnu návštevu na mieste, ak mu situácia vyššej moci zabraňuje miesto navštíviť. Umožnené je to len po schválení príslušným orgánom a ak sú splnené určité podmienky.

Príslušné orgány v 10 krajinách vykonali konzervatívne odhady v prípade 47 zariadení (približne 0,6 % všetkých zariadení, čo predstavovalo pokles z 0,7 % v roku 2022). Zo 4,2 Mt ekvivalentu CO_2 nahlásených 47 zariadeniami sa konzervatívne odhadlo 2,1 Mt (v porovnaní s 1,0 Mt z 2,4 Mt ekvivalentu CO_2 v roku 2022 nahlásených 61 zariadeniami).

Konzervatívne odhady boli vykonané v prípade, že ročné správy o emisiách neboli predložené včas, ak bolo vydané negatívne overovacie stanovisko alebo ak správa o emisiách nebola v súlade s nariadením o monitorovaní a nahlasovaní[113]. V prípade 15 zariadení sa všetky emisie odhadli konzervatívne. V prípade desiatich zariadení sa konzervatívny odhad vzťahoval len na časť emisií. 17 zariadení podľa odhadov nevytvorilo žiadne emisie a v prípade zvyšných piatich zariadení v čase dokončovania tejto správy ešte prebiehal proces vyvodzovania konzervatívneho odhadu.

Konzervatívne odhady pre leteckú dopravu uviedli tri krajiny[114] (päť v roku 2022) a týkajú sa 22 prevádzkovateľov lietadiel (33 v roku 2022) a 0,06 Mt ekvivalentu CO_2 (0,31 Mt ekvivalentu CO_2v roku 2022).

Kontroly vykonávané príslušnými orgánmi sú naďalej dôležité ako doplnok k práci overovateľov. Okrem kontrolovania správ o emisiách 19 krajín uviedlo, že vykonali aj kontroly na mieste v zariadeniach (o jednu viac ako v roku 2022). Tri krajiny[115] nahlásili, že vykonali kontroly na mieste v leteckej doprave (rovnako ako v roku 2022).

V roku 2023 dostalo 38 zariadení v desiatich krajinách[116] pokutu za to, že neodovzdali dostatočné množstvo emisných kvót na pokrytie svojich nahlásených emisií (nadmerné emisie). V leteckej doprave nahlásili pokuty za nadmerné emisie štyri krajiny v prípade deviatich prevádzkovateľov lietadiel. 14 krajín[117] nahlásilo 75 porušení, ktoré viedli k pokutám, formálnym varovaniam alebo formálnym upozorneniam, vrátane niektorých, ale nie všetkých prípadov nadmerných emisií. Nahlásených bolo celkovo 43 pokút (buď už uložených, alebo plánovaných, napríklad z dôvodu prebiehajúceho právneho konania) vo výške 88,8 milióna EUR. Zahŕňalo to leteckú dopravu, pričom išlo o deväť porušení v štyroch krajinách, čo viedlo k uloženiu siedmich pokút v celkovej výške 0,6 milióna EUR. Väčšina pokút predstavuje sankcie za nadmerné emisie.

Najčastejšími porušeniami nahlásenými za rok 2023 boli nepredloženie správy o emisiách (23 prípadov) alebo správy o úrovni činnosti (18 prípadov) v stanovenom termíne, neoznámenie zmien alebo neaktualizovanie plánu monitorovania (sedem prípadov) a prevádzka bez povolenia na emisie (sedem prípadov).

---

113 Článok 70 nariadenia o monitorovaní a nahlasovaní.

114 Údaje nahlásené Talianskom za rok 2022 použité ako náhradné údaje – pozri stranu 38 tejto správy.

115 Ďalšie dve krajiny (Lichtenštajnsko a Severné Írsko) nespravujú žiadnych prevádzkovateľov lietadiel.

116 Údaje nahlásené Talianskom za rok 2022 použité ako náhradné údaje – pozri stranu 38 tejto správy.

117 Medzi 14 krajín patrí Česko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Maďarsko, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko. V prípade Talianska sa ako náhradné údaje použili údaje nahlásené za rok 2022. Údaje nahlásené Talianskom za rok 2022 použité ako náhradné údaje – pozri stranu 38 tejto správy.

12. Systém EU ETS v kontexte riadenia EÚ v oblasti klímy a energetiky

Systém EU ETS funguje v širšom kontexte riadenia EÚ v oblasti klímy a energetiky vrátane smernice o energetickej efektívnosti (smernica 2023/1791)[118], ktorá bola prepracovaná ako súčasť balíka reforiem Fit for 55. Cieľom uvedenej smernice je dosiahnuť úspory energie stanovením cieľov a povinností pre členské štáty a spoločnosti. Pri výbere politických opatrení a krokov na tento účel treba zohľadniť signál o cene uhlíka v rámci systému EU ETS pre emisie oxidu uhličitého. V článku 35 ods. 1 smernice o energetickej efektívnosti sa vyžaduje, aby Komisia vo výročnej správe o fungovaní európskeho trhu s uhlíkom (táto správa) zohľadnila vykonávanie uvedenej smernice.

Revidovanou smernicou o energetickej efektívnosti sa zavádzajú nové pravidlá na zníženie konečnej spotreby energie na úrovni EÚ o 11,7 % v roku 2030 v porovnaní s prognózami referenčného scenára EÚ na rok 2020. Na dosiahnutí tohto cieľa sa musia podieľať všetky členské štáty. Na tento účel stanovili indikatívne národné príspevky a trajektórie vo svojich aktualizovaných integrovaných národných energetických a klimatických plánoch (NEKP) podľa nariadenia o riadení. Členské štáty predložili svoje návrhy aktualizovaných NEKP v roku 2023 a konečné plány mali byť predložené do 30. júna 2024.

Signál o cene uhlíka systému EU ETS sa využíva pri hodnotení investícií a opatrení týkajúcich sa energetickej efektívnosti v odvetviach, na ktoré sa vzťahuje. Členské štáty využívajú príjmy z aukcií zo systému EU ETS aj na financovanie zlepšení energetickej efektívnosti. V roku 2023 20 členských štátov uviedlo, že na financovanie projektov týkajúcich sa energetickej efektívnosti použili 2,3 miliardy EUR. Tieto investície zahŕňali investície do tepelnej modernizácie verejných a súkromných budov, poradenstvo v oblasti energetickej efektívnosti, efektívne verejné osvetlenie, efektívne systémy vykurovania a chladenia vrátane diaľkového vykurovania, ako aj výskum a vývoj, a to všetko s cieľom znížiť spotrebu energie.

13. Prepojenie systému EU ETS a švajčiarskeho systému ETS

Od roku 2020 sú systém EU ETS a švajčiarsky systém ETS prepojené prostredníctvom medzinárodnej dohody medzi EÚ a Švajčiarskou konfederáciou. Znamená to, že kvóty vydané v jednom systéme možno odovzdať za emisie vytvorené v ktoromkoľvek z týchto dvoch systémov. Vďaka prístupu k väčšiemu trhu môžu prevádzkovatelia zvýšiť nákladovú efektívnosť a majú viac možností na znižovanie emisií. V dohode o prepojení systémov[119] sa stanovujú podmienky a požiadavky, na základe ktorých sú oba systémy prepojené. Zavádza sa ňou aj mechanizmus na zabezpečenie toho, aby boli dodržané podmienky prepojenia uvedené v článku 25 smernice o ETS.

Začlenenie leteckej dopravy do dohody o prepojení systémov bolo zásadnou požiadavkou EÚ. Švajčiarsko na základe článku 6 dohody uplatňuje rovnaký prístup k pravidlám týkajúcim sa

[118] Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1791 z 13. septembra 2023 o energetickej efektívnosti a o zmene nariadenia (EÚ) 2023/955 (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 231, 20.9.2018).

[119] Dohoda medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 322, 7.12.2017).

pokrytia, emisného stropu a prideľovania kvót ako systém EU ETS. V súlade s článkom 7 dohody o prepojení systémov to tak bude naďalej aj v rámci revidovanej smernice o ETS.

Na švajčiarske vnútroštátne lety a lety smerujúce na letiská v EHP sa vzťahuje švajčiarsky systém ETS, kým lety smerujúce z EHP do Švajčiarska patria do systému EU ETS. Týmto dojednaním sa zlepšuje environmentálna integrita oboch systémov. EU ETS aj švajčiarsky ETS uplatňujú od brexitu rovnaký prístup na prichádzajúce a odchádzajúce lety zo Spojeného kráľovstva a do Spojeného kráľovstva. Po revízii smernice o EU ETS v roku 2023 sa rozsah pôsobnosti oboch systémov rozšíril tak, aby zahŕňal lety do/z najvzdialenejších regiónov EÚ.

V tabuľkách L až M v oddiele V sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie sa porovnávajú kľúčové údaje za oba systémy v roku 2023 – kvóty obchodované formou aukcie, bezodplatne pridelené emisné kvóty a overené emisie za prevádzkovateľov zariadení a prevádzkovateľov lietadiel. Z ich porovnania vyplýva, že kompatibilita oboch systémov nie je otázkou veľkosti, ale kvalitatívnych požiadaviek, rovnakých podmienok a opatrení na zabezpečenie integrity trhu.

V súlade s dohodou o prepojení bolo medzi registrami oboch systémov vytvorené priame prepojenie, ktoré umožňuje prevody kvót medzi oboma systémami. Umožňuje účastníkom trhu vykonávať transakcie medzi oboma systémami, ako keby boli na jednom trhu, čím sa zvyšuje likvidita na prepojenom trhu. Prevody medzi systémami (registrami) sa vykonávajú denne, od pondelka do piatku, s výnimkou konkrétnych dátumov viazaných na sviatky.

V tabuľkách 9 a 10 sa uvádzajú účinky prepojenia medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS v roku 2023. Je v nich znázornený rozsah, v akom regulované subjekty v oboch systémoch použili na splnenie povinnosti kvóty vydané v druhom systéme.

Celkovo regulované subjekty v systéme EU ETS (zariadenia aj prevádzkovatelia lietadiel) použili v roku 2023 na splnenie povinnosti 1 140 848 kvót vydaných vo švajčiarskom systéme ETS. To je takmer o 170 000 kvót viac ako v roku 2022 a takmer o 550 000 kvót viac ako v roku 2021, čo znamená väčšie využitie flexibility, ktorú poskytuje prepojenie medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS a neustále rastúce povedomie a akceptovanie tohto prepojenia.

Zatiaľ čo zariadenia v rámci EU ETS využili menej kvót pre leteckú dopravu vydaných v rámci švajčiarskeho systému ETS ako v predchádzajúcom roku (približne 100 000 v roku 2023 v porovnaní so 180 000 v roku 2022), čiastočne to bolo kompenzované zvýšeným využitím všeobecných kvót švajčiarskeho systému ETS (približne 425 000 v roku 2023 v porovnaní s 395 000 v roku 2022).

Počet všeobecných kvót švajčiarskeho systému ETS, ktoré prevádzkovatelia lietadiel v EÚ využili na dosiahnutie súladu s predpismi v roku 2023, sa mierne zvýšil na približne 50 000 (v porovnaní so 40 000 v roku 2022). Ešte pôsobivejšie je, že počet švajčiarskych emisných kvót pre leteckú dopravu, ktoré prevádzkovatelia lietadiel využili na dosiahnutie súladu v rámci systému EU ETS, sa výrazne zvýšil z približne 355 000 v roku 2022 na 560 000 v roku 2023.

V relatívnom vyjadrení dosiahli emisné kvóty vydané v rámci švajčiarskeho systému ETS úroveň okolo 0,10 % z celkového množstva odovzdaných kvót v rámci systému EU ETS v roku 2023. Predstavovali však väčší podiel vo výške 21,64 % všetkých všeobecných kvót švajčiarskeho systému ETS pridelených bezodplatne a obchodovaných formou aukcie v uvedenom roku.

Vo švajčiarskom systéme ETS zariadenia použili na splnenie povinnosti v roku 2023 vyšší podiel všeobecných kvót systému EU ETS (11,6 %) v porovnaní s rokom 2022 (6,2 %). Počas týchto dvoch rokov zariadenia vo švajčiarskom systéme ETS nepoužili kvóty systému EU ETS pre leteckú dopravu na splnenie povinnosti.

V tabuľke 11 je zhrnutý objem kvót (všeobecných kvót aj kvót pre leteckú dopravu) prevedených v mene účastníkov trhu medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS od roku 2020. V roku 2023 bol zatiaľ zaznamenaný najvyšší celkový súhrnný počet prevodov. Súčasná historická bilancia vykazuje odlev 1 268 426 emisných kvót zo systému EU ETS do švajčiarskeho systému ETS. Treba však uviesť, že tento údaj môže zahŕňať opätovné prevody rovnakých emisných kvót.

Tabuľka 6: Jednotky použité na splnenie povinnosti v registri EÚ v roku 2023. Údaje získané z registra EÚ 01. októbra 2024.

Zariadenia	**Bezodplatné prideľovanie emisných kvót a obchodovanie formou aukcie**	**Overené emisie**	**Odovzdané jednotky**	**Emisné kvóty v rámci systému EU ETS**		**Emisné kvóty v rámci švajčiarskeho systému ETS**	
				Všeobecné	*Letecká doprava*	*Všeobecné*	*Letecká doprava*
	1 055 030 682	1 096 788 327	1 099 802 112	1 095 206 929	4 068 223	425 611	101 349
	% z celkového rozpočtu			99,58	0,37	0,04	0,01
Prevádzkovatelia lietadiel	**Bezodplatné prideľovanie emisných kvót (aj v rámci švajčiarskeho systému ETS) a obchodovanie formou aukcie**	**Overené emisie (vrátane emisií v rámci švajčiarskeho systému ETS)**	**Odovzdané jednotky**	**Emisné kvóty v rámci systému EU ETS**		**Emisné kvóty v rámci švajčiarskeho systému ETS**	
				Všeobecné	*Letecká doprava*	*Všeobecné*	*Letecká doprava*
	28 261 053	54 128 536	54 186 768	34 756 873	18 816 007	51 865	562 023
	% z celkového rozpočtu			64,14	34,72	0,10	1,04

Tabuľka 10. Jednotky použité na splnenie povinnosti vo švajčiarskom registri v roku 2023. Pojmom prevádzkovatelia lietadiel sa označujú prevádzkovateľov, ktorých spravuje Švajčiarsko.

Zariadenia	**Bezodplatné prideľovanie emisných kvót a obchodovanie formou aukcie**	**Overené emisie**	**Odovzdané jednotky**	**Emisné kvóty v rámci systému EU ETS**		**Emisné kvóty v rámci švajčiarskeho systému ETS**	
				Všeobecné	*Letecká doprava*	*Všeobecné*	*Letecká doprava*
	4 177 117	3 912 485	3 904 451	452 906	0	3 419 042	32 503
	% z celkového rozpočtu			11,60	–	87,57	0,83
Prevádzkovatelia lietadiel	**Bezodplatné prideľovanie emisných kvót (vrátane systému EU ETS) a obchodovanie formou aukcie**	**Overené emisie (vrátane emisií v rámci systému EU ETS)**	**Odovzdané jednotky**	**Emisné kvóty v rámci systému EU ETS**		**Emisné kvóty v rámci švajčiarskeho systému ETS**	
				Všeobecné	*Letecká doprava*	*Všeobecné*	*Letecká doprava*
	1 095 995	1 632 015	1 630 901	118 408	714 629	17 747	780 117
	% z celkového rozpočtu			7,26	43,82	1,09	47,83

Tabuľka 11. Prevody emisných kvót medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS (2020 – 2023).

Rok	2020	2021	2022	2023	Spolu
Prevod zo systému EU ETS do švajčiarskeho systému ETS	475 679	1 051 360	1 714 499	2 603 612	5 845 150
Prevod zo švajčiarskeho systému ETS do systému EU ETS	0	1 523 770	1 215 662	1 837 292	4 576 724
Zostatok	**1 268 426**				

14. Zhrnutie

V rámci systému EU ETS sa v roku 2023 zaznamenalo historické zníženie emisií zo zariadení, ktoré bolo spôsobené odvetvím energetiky, kde sa výrazne zvýšila výroba elektriny z obnoviteľných zdrojov (najmä veternej a solárnej energie) a obnovil sa trend nahrádzania uhlia plynom pri výrobe elektriny. Vzhľadom na tento vývoj sú emisie v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami približne o 47,6 % nižšie ako v roku 2005 a sú na dobrej ceste k dosiahnutiu cieľa na rok 2030 znížiť emisie o 62 %.

Dosiahnutie väčšieho zníženia emisií v rámci systému EU ETS v roku 2023 umožnil trvalý silný signál o cene uhlíka. Podľa hodnotenia orgánu ESMA zostal trh s uhlíkom v EÚ v roku 2023 stabilný a naďalej fungoval v súlade so základnými trhovými princípmi. Takisto väčšina odporúčaní, ktoré orgán ESMA vydal v roku 2022 s cieľom zvýšiť transparentnosť trhu s uhlíkom, sa v súčasnosti považuje za vykonanú.

Vývoj emisií potvrdzuje účinnosť a efektívnosť systému EU ETS ako jedného z hlavných politických stimulov na dekarbonizáciu európskeho hospodárstva. Dôležitým zdrojom financovania tejto transformácie zostávajú aj príjmy zo systému EÚ na obchodovanie s emisiami, ktoré sa v roku 2023 zvýšili o 43,6 miliardy EUR a rozdelili sa predovšetkým do štátnych rozpočtov, ale aj do Inovačného fondu ETS a Modernizačného fondu ETS, ako aj do Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti pre plán REPowerEU. Celkové príjmy zo systému EU ETS doteraz presiahli 200 miliárd EUR.

Je potrebné ďalšie úsilie na zníženie emisií, ako aj na transformáciu hospodárstva EÚ v súlade s cieľmi európskeho právneho predpisu v oblasti klímy a cieľmi Európskej zelenej dohody. V roku 2023 bol na podporu tohto úsilia systém EU ETS zrevidovaný. Sprísnil sa strop emisií a rozsah pôsobnosti systému sa rozšíril na spravodlivý podiel EÚ na emisiách CO_2 z námornej dopravy. Systém bol posilnený aj pre leteckú dopravu. Bol vytvorený nový systém ETS2, ktorý má pomôcť pri znižovaní emisií z budov, cestnej dopravy a ďalších odvetví. Revízia je v plnom rozsahu účinná a Komisia a členské štáty pokračujú v práci na jej vykonávaní.